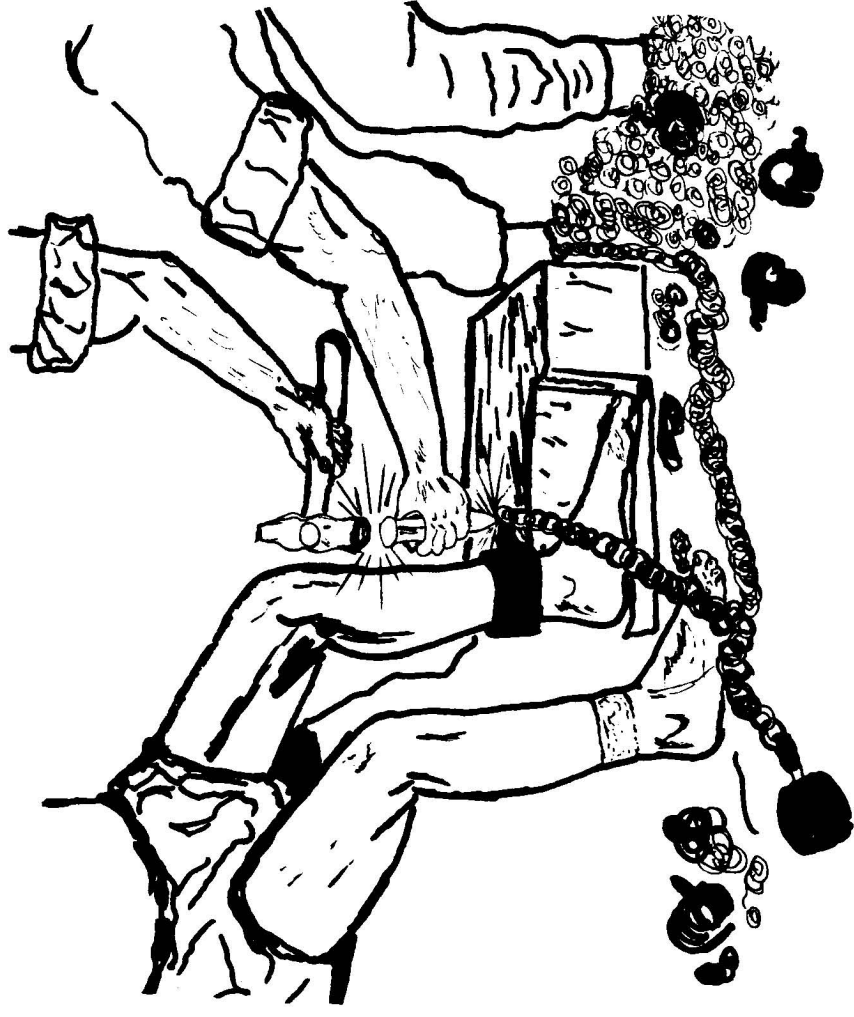

Ukufuma

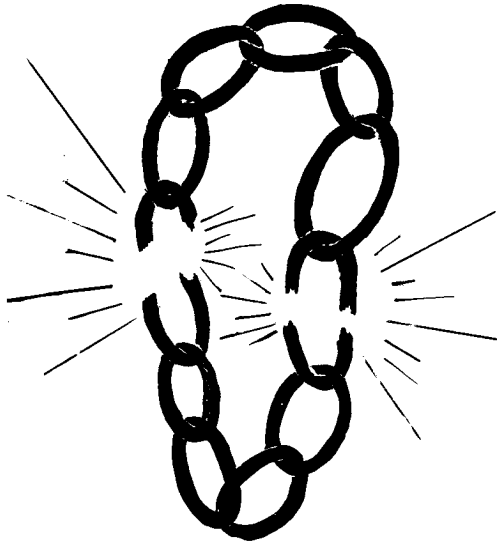
Mu Busha

Ukwisa

Mukuba Ulukuta

FROM SLAVERY TO NATIONHOOD (Chibemba)
PUBLISHED BY THE BAPTIST PUBLISHING HOUSE
P. O. BOX 31995, LUSAKA, ZAMBIA

Ukufuna

Mu Busha

Ukwisa

Mukuba Ulukuta

FROM SLAVERY TO NATIONHOOD
(Chibemba)

FIRST PUBLISHED
January 1, 1983

BAPTIST PUBLISHING HOUSE
P.O. BOX 31995
LUSAKA, ZAMBIA

Printed by
BAPTIST PRINTING MINISTRY
P.O. BOX 31995
LUSAKA, ZAMBIA

ABALEMBELE NIBA; MRS. CARROLL BROWN

UKUPILIBULA NIBA: MR. JOEL L. MAKOPA - ISOKA

Copyright 2005
International Publications Services
- All Rights Reserved -
This Manuscript and Computer File
are under copyright by
International Publications Services
P.O. Box 1759
Edenvale 1610
Republic of South Africa

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA

1. Yehoba e wakutile Samwele ukuti abe ntungulushi ya bena Israele. Ilyo tulesa-le ntungulushi, tulingile ukulomba maka ya kwa Lesa ukuti atutungulule.
2. Pamo nge nko shimbi, abena Israele balefwa-ya kateka. Ifyo abantu bacite, ilingi line tafyaba ifya kutemuna Lesa.
3. Yehoba tatupatikisha ukuti tulemunakila.
4. Nga twakana ukunakila Yehoba, fwe bakesa cula nifwe pa membu shesu. Cila muntu akesa lubulula kuli Yehoba Lesa pa mulandu wa membu shakwe.
5. Aba fyashi teti balenge nangu basale ukuti abana babo bakabe aba bomfi. ba kwa Lesa. Abana balingile ukuisalila bene.

UKUFUMA MU BUSHA UKWISA MUKUBA ULUKUTA

ISAMBILILLO

IBULA

1. ABALI MU BUSHA.....3
2. INTUNGULUSHI YASALWA.....8
3. LEKA BANTU BANDI BAYE.....13
4. UKUSEFYA UBUNTUNGA.....17
5. LESA ALENGA BANTU BAMUCIPINGO.....21
6. ULUKUTA ULWALEPEPA LESA.....26
7. UKUKANA TETEKELA KWAKOKOSHA UKWISA KWA FYO LESA ABALAILA MU CIPINGO...31
8. UKUPOKE CALO ICO LESA ABALAILA.....37
9. UBWAFYA MUKUSUNGE CIPINGO.....41
10. UKUBWEKESHAPO UBULAYO BWA CIPINGO CIPYA CIPYA.....45
11. GIDYONE: UMUNTU WA KWA LESA UWASHIPA.....49
12. UKULWISHA ABALEKANA UKUMFWILA.....54
13. TUPELENI KATEKA.....59

nakila Lesa lyena tuli nokucimona. Ilyo abena Israele bakene ukuti banakile Lesa, ebaleculilamo. Ababombela Yehoba ebakwata ubuntungwa kwa cine.

Umuntu onse ilelo aba no musango wa kusosa ukutula, "Kabili bonse efyo bacita." Icintu tacilungama pantu bonse balacicita. Abena Israele balefwaya kateka pantu abena mupalamano nabo bali na bakateka wabo. Ukukonka "ci nku-piti wa bantu" ilingi line cilatutwala mu konaulwa. Ukucito bucende lubembu. Apo bonse bacito bucende tacipilibulo kuti caba ica bulungami. Abantu abengi balanwo 'bwalwa, lelo ubwalwa te cintu ica lungama ukunwa. Umwina Kristu alingile ukunakila Yehoba Lesa. Nge bumba lya bantu lyakonka Lesa, lyena kuti twakonka pantu balecita icalungama.

Ilyo twasambilila pa bena Yuda, twasambilila na pa fintu baletoba ifipingo fyabo. Natusambilila na pa milimo yesu pamo nga ba kwa Lesa. Tufwile ukulomba intungulushi ishina Kristu ukuti shibe bakateka besu. Apo twaishibo kuti ba kateka ababi ebonaulo lukuta, ifwe catulinga ukuti tulepepelako intungulushi shesu mu buteko. Tulenakila Yehoba Lesa. Katupeleko intungulushi shesu ukuti shibe na mano ya kwa Lesa.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Yehoba alafwaya ukuteka mu mweo wenu. Alamipela insambu sha kucita ica bulungami ico mwatemwa. Ku mwina Kristu, Yesu e waba shamfumu kabili cibusa wakwe

bapingushi. Abena Israele tabatetekele Lesa.
Na Samwele tatemene ifyo bacitile.

Belengeni muli 1 Samwele 8:7-8 mumfwe
ifyo Yehoba aebele Samwele. Samwele alibasokele
pa fyo shamfumu balefwaya ali nokubabomfya.
Lesa aebele Samwele ukuti aba bantu tabamukene.
Lelo bakene Lesa. Balefwayo kuba nge nko shimbi.

Yehoba aebele Samwebe ukuti abasuminishe
ukukwata shamfumu umbi. Bali nokubombela Shamfumu.
Abana babo bali nokwisa 'ba abashikale bakwe.
Kabili bali nokulipilo musonko ku buteko.

SAULI ASONTWE UKUBA KATEKA

Yehoba atungulwile Samwele ukuti ayesala
Sauli ukuba kateka (Belengeni muli 1 Samwele 9).
Sauli na Samwele baishileba pamo kuli Lesa.

Sauli e "wasubilwe" amafuta ya bufumu (1 Samwele 10:1).
Lesa ali mupele ipalo. Samwele elyo aebele Sauli ukuti akalecito mulimo
wa kwa Lesa.

Pakutampa, Sauli ali na maka ya kucimfya abalwani
ba bena Israele (1 Samwele 13:14). Lelo bwangu
bwangu Sauli alilaba ukucite fyo bamwebele kuli Samwele.

AMASAMBILILLO KULI IFWE

Yehoba tapatikisha muntu nangu ukuti alemunakila.
Alitupele nsambu shakucita fintu tufwaya mu myeo yesu. Nga twakana uku-

ISAMBILILLO 1

ABALI MU BUSHA

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Ukufuma 1:2

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Ukufuma 1:7-14; 2:11-15

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Ukufuma panshi ya matenga
nakuta kuli imwe, mwe Yehoba. Mwe Shikulu,
umfweni ishiwi lyandi; lekeni amatwi yenu yabe ayapepekwa,
kwi shiwi lya kupapata kwandi."

Amalumbo 130: 1-2

ISHIWI LYA NTANSHI:

Mupepi na bamba wa Indian Ocean, pa cishi icapelwe 'shina lya Zanzibar epaba ininga iku-
lu sana sana. Papita fye myaka umwanda umo ilyo
iyi ninga yalebomba nge ncende yakusungilamo
abasha ukucila pa mpendwa imyanda isano (500).
Ilelo, iyi ninga eitwibukisha fyo Africa aculile
pa mulandu wakulufya bana bakwe mu busha.
Ubusha cali icintu icabipisha nganshi.
Abafyashi balesendwa ukusha bana babo. Abantu
abengi balesha abantu ba mutundu wabo. Kabili
ubusha bwalepatikisha bantu ukuti balebombo
ukwabula malipilo nokutekwa nge nama.

Muli ilisambililo, emo twalasambilila pa fyo
Yehoba apele ubwafwilisho ku ba Yuda abali mu busha.
Aba Yuda bali ulukuta ulo Lesa asalile. Lesa alefwayo kuti apele ipalo ku ba
pano isonde ukupitila muli aba bantu.

(Nomba belengeni Ukufuma 1:7-14)

UKUPILIBULWA KWA FICITIKA MU FYALO NANGU UBUTE-KO

Pakutendeka, abena Egupto balitemenwe ukuti abena Israele baleikala nabo mu calo ca Egupto. Farao ewaitile abena Yuda ukuti bese bekale nankwe pantu atemenwe Yosefe. Yosefe nao wine ali umusha pakubala. Abamushitishe mu busha ni namunyanane pantu balimupatille.

Ilyo Yosefe ali mu Egupto, Lesa alimupele palo ukuti abe ntungulushi iyalulumbi ukukonka pali Farao mu buteko. Ilyo icipowe caishilepona mu calo ca Egupto ne fyalo ifyaba mupepi, Yosefe ewalesunge mbuto isho balelya pakuti bapusuke. Awe kwaishile inshita ilyo Yosefe afwile. Na Farao nao alifwile. Elyo nomba kateka umupya asendele cipuna ca bufumu. Nalimo ali ni Ramseses II. Taishibe ifyo Yosefe abombele ubuteko bwa Egupto. (Belengeni beshi 8).

Ilingi line, ilyo kuba ukupilibulwa kwa buteko, abali ifibusa fya kwa kateka balalufye ncito shabo. Naku bena Yuda cali ifyo fine. Kateka umupya amwene ukuti abena Yuda balifulishe mu calo ca Egupto. Kabili ali no mwenso (Belengeni Ukufuma 1:9-10). Ali nomwenso ukuti la ifita nga fyaisa mu calo ca Egupto, nalimo aba Yuda bali nokufawilishako ukuti fingamucimfya.

Nomba abena Egupto bacitile shani ku ba Yuda? (Belengeni Ukufuma 1:11-14).

ABA YUDA BAISHILE 'BA ABASHA

Farao abacitile ukuba abasha. Uyu kateka

Baala na Ashitore. Alibebele ukuti Lesa e wali nokubapela maka ya kucimfya. Lelo Lesa alefwayo kuti babe abatetekela muli wene.

Samwele ali kateka wa bena Israele pa myake ingi. Elyo nomba Samwele akotele. Intungulushi iipya yali nokusontwa.

(Belengeni 1 Samwele 8:1-9; 10:1)

SAMWELE ASALILE ABANA BAKWE

Beshi 1 ilanda ukutula Samwele asotele abana bakwe ukuti babe abapingushi. Lesa te wabasalile.

Abana bakwe tabali nga ena. Bali ba kosa mitima kuli Lesa. Bali abalubembu. Joel na Abiya balebomfya ubutungulushi bwabo pakuti babe ne fyuma. Balepokelela ifya bupe ukufuma kuli ba mpula mafunde pakuti bababeleleko luse ku milandu yabo.

Abena Israele balifulilwe. Abakalamba baile kuli Samwele. Balishibe ukuti Samwele ali nokumfwa ifyo baleilishanya.

ABAKALAMBA BALOMBA KATEKA

Bapele imilandu ibili iyalengele ukuti bafwaye kateka umupya: (1) Batile ba mwana Samwele bali mpulumushi. (2) Ifyalo fyonse fyali na ba kateka.

Samwele talefwaya shamfumu. Aishibe ukutula Yehoba Lesa e wali kateka wa bena Israele. Kabili Lesa alefwayo kulabatungulula ukupitila muli bakasesema, ba shimaapepo, na

(Abapingushi 21:25).

LESA AKUTILE KATEKA UMUPYA

Muli 1 Samwele 1:1 ukufika na kuli 1 Samwele 4:21, tulabelenga pa fintu Samwele ali ilyo ali umwaice. Abafyashi bali mupele kuli Yehoba. Bamutwele kwi tempele lya kwa Lesa pakuti akaleikala na shimapepo we shina lya Eli. Cila bushiku Samwele alesendama mu pepi ne cipao ca cipingo.

Ubushiku bumo, Samwele aumfwile ukuti Yehoba aleita ishina lyakwe. Yehoba alimwebele ukuti ba mwana Eli bali nokupingulwa pa mulandu wa membu shabo. Eli alishibe ukuti Yehoba alefwaya Samwele ukuba umubomfi wakwe. Afundi- le Samwele ifya kuba shimapepo mu ng'anda ya kwa Lesa.

Les aacitile Samwele ukuba kasesema.

Kasesema e waletwale cebo ca kwa Lesa ku bantu bonse. Kabili e walelandilako na bena Israele kuli Yehoba (1 Samwele 3:20-21).

Abena Filisti ebatekele calo ca Israele bali iyi nshita. Bacimfishe Israele mu bulwi abo balpeyemo abena Israele ama kana yane. Kabili basendele ne mbokoshi ya cipao ca Cipingo. Ilyo Eli aumfwile ukuti abena Filisti basendele icipao ca cipingo, Eli aponene panshi nokufwa afwa (1 Samwele 4:17-18).

Samwele e waishile 'ba kateka umupya uwa bena Israele. Alishibe ukuti abena Israele balingile ukulubulwa ukufuma mu maboko ya bena Filisti. Lesa fye e wali no kubalubula. Samwele alibalombele ukuti babe aba citetekelo muli Lesa. Ali bebele ukuti baleke ukupepa

ali umunkalwe nganshi. Atendeke ukubabomfya mukukule misumba yakwe na fyonse ifyo alefwaya mu calo ca Egipto. Awe abantu ba kwa Lesa balebomfiwa mu nshila ibi. Ebakulile ne misumba ya Pitomu na Ramasese (beshi 11).

Abena Egipto balitwalilile ukubomfya bena Yuda ukufuma ulucelo sana mpaka fye aka-suba kawa. Balefwayo kuti imibili yabo yonauke. Balemona kwati iyi e nshila iyo aba Yuda bali nokukwatilamo impendwa ya bana inono. Lelo ili tontonkanyo lyalifililwe. Farao acitile ne cintu nacimbi pakuti onaula abena Yuda.

Aebele bana cimbusa aba Heberele ukuti baleipaya utwana twaume utwalefyalwa nokupususho twanakashi. Lelo aba bafyashi baletina Lesa, balikene ukucite fyo abebele. Baileeba Farao ukutula lyonse ilyo abanakashi ba ci Yuda baba mupepi nokupapo mwana, basanga ukuti napapa kale akana ilyo bana cimbusa talafika mukwafwilishako. Elyo nomba muli beshi 17 ukufika na kuli 22, tumfwa ukutula Farao alibebele ukulaposa utwana twaume mu mumana wa Nile. Yali ni nshita ya bulanda ku bena Yuda.

UMULUBUSHI AFYALWA

Muli Ukufuma 2, emo tumfwe 'fyo Yehoba acimfishe Farao. Lesa ali nokuteyanya kumo uko ali nokupususha Mose. Umwanakashi wa ci Yuda afele umwana mwaume uweshina lya Mose. Amufishile ukufuma ku cinso ca bena Egipto pa myeshi itatu. Lelo alifililwe ukuti atwalilele. Aposele umuseke nokubikamo ka Mose, elyo ailebika uyu wine museke pa mu mana wa Nile.

Miriamu nkashi kwa Mose ewalemusunga.

Bushiku bumo, umukashana mwana Farao aile ku kowa ku mu mana. Awe amwene no museke pa mulu wa menshi. Ilyo amwene Mose, aumfwile nkumbu. Miriamu epakumwipusha nga cakutula alefwayo wakumulelelako uyu mwana. Nao alisumine. Miriamu aileita nyina wa kwa Mose (belengeni ba beshi 6 - 10).

Nyina kwa Mose ewalemusunga mpaka fye Mose akula elyo amutwele kwi sano. Mose aile-sambillila kwi sukulu iya pa mulu mu Egupto. Akulile mwi sano lya kwa Farao ngo mwana wa mfumu. Nomba ilyo akulile finshi ifyacitike? (Belengeni Ukufuma 2:11-15).

UMWANA WA MFUMA MOSE AFYUKA NOKUSANGUKA UWABU-
LA APAKUTI EKALE

Ubushiku bumo ilyo Mose akulile amwene umwina Egupto alepuma mwina Yuda. Umwina Yuda alifwile. Mose alibukisha ukuti nao ali umu Yuda. Ilyo amwene ukuti takwali uwalemona ifyo ali nokucita, Mose aikete umwina Egupto noku-mwipaya, kabili amufishile mu mucanga.

Ubushiku bwakonkelepo, Mose asangile aba Yuda babili balelwa. Awe abapapata ukuti baleke. Ilyo umu pali aba amumwene, alimwebele ukuti "ulefwaya utwipaye ngefyo waipeye umwina Egupto?" Awe Mose epakufulumuka pantu nomba inkama yalisokolweke.

Farao pakumfwa ukuti Mose aipeye umuntu wakwe, afuilwe cibi. Atumine ifita fyakuya-ipayaya Mose. Lelo Mose alibangilile ukufuma mu calo ca Egupto nokuyaikala mu calo ca Midian,

ISAMBILILO 13

TUPELENI KATEKA

AMALEMBO YA KUBELENGA KU NG'ANDA: Abapingushi
21:25; 1 Samwele 8:10

AMALEMBO YA MWISAMBILILO LYA LELO: 1 Samwele
8:1-9; 10:1

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Kabili abana ba kwa Israele batile kuli Samwele, mwileka pa kutu-kutula kuli Yehoba Lesa wesu, ukuti atupusushe mu minwe ya ba Paleshiti."
1 Samwele 7:8

ISHIWI LYA NTANSHI

Mu fyalo fya bena Afrika ifingi, abantu tabafwaya kuba na sha mfumu umukalamba pali bonse abateka. Na limo icilenga nici bu sha mfumu tabusuminisha bantu ukuti baleba no buntungwa bwa kucita fintu bafwaya.

Abena Israele balitwalilile ukulombe mfumu. Muleibukisha fintu abena Israele baeseshe ukubika Gideone pa cipuna ca bufumu? Gideone alikene. Alefwaya ukuti Yehoba abe kateka wabo. Alishiibe ifyo aba bantu balinokutekwa kuli sha mfumu.

Ilyo ulu lukuta lwakulileko, abantu bale-kabila kateka, nangu bakateka. Cila lukuta lwaleiteka. Limbi nalyo, Yehoba alebapela abapingushi ukuti balebatungulula. Gideone ali umushikale kabili intungulushi iya lulumbi. Samsone aletungulula bantu ukubomfya amaka. Cila muntu aleteeke mu nshila intu alefwaya

Cinshi teti muyebelele mumbu shenu kuli Lesa pakuti mucimfye ulubumbu? Layeni Lesa ukuti amupele amaka yakuba aba bomfi bakwe.

IFYO ILISAMBILILO LITUFUNDA

1. Lesa apele Samsone amaka. Lesa eutupela maka ya kucite milimo.
2. Ulubumbu, e lwaonawile umweo wa kwa Samsone. E lwa mupokele na maka ya kwa Lesa. Ulubumbu kuti lwatupokolola maka ya kwa Lesa.
3. Samsone alombele Lesa ukuti amubweshe amaka. Nga twalomba ukuti Lesa atubwese-she amaka, akacita fintu acitile kuli Samsone. Nga cakuti twaikala nga bantu abatetekela muli Yehoba, nao akatupela maka yakwe.
4. Lesa aawayo kuti abantu bakwe balemunakila fye lyonse.

mu ciswebebe. Efyo Mose umwana wa mfumu, nobu-cindami bonse ubo ali nabo aishileba uwabule cifulo cakwikalapo.

Pakashita akanono fye, aishileilanga ukuti ali umu Yuda ukupitila mukufulwa. Aile-ikala imyaka amakumi yane mu calo ca Midiani. Lesa alemuteyanya ukuti akese'ba intungulushi ku ntanshi.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Abantu bonse balapita mu mafya. Lesa aawayo ukupela bantu bakwe amaka yakucimfya 'mafyā.

Ishibeni ukuti ilyo muba na mafya, Yehoba alamusakamana. Akamifumya mu mafya. Akomfwa nokwasuka amapepo yenu ngefyo ayaswike aba Yuda. Cila bushiku lombeni Lesa ukuti alemitu-ngulula.

IFYO ILISAMBILILO LITUFUNDA

1. Abena Egupto basangwile aba Yuda ukuba abasha. Na lelo line abantu abengi baba abasha ku ndalama, ku fyakufwala, ku bwalwa, na ku fintu fimbi ifyashala.
2. Lesa aawayo ukulubula bantu. Ilyo tucula alatusakamana.
3. Ngatwalomba Lesa ukuti akatulubule ukufuma ku membu shesu, nao akacite fyo fine.

ISAMBILILLO 2

INTUNGULUSHI YASALWA

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Ukufuma 3:4

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Ukufuma
3:1-12

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "...Ukumona namono kuculu-
luka kwa bantu bandi abali mu Egupti,
naumfwe ne nkuta yabo pa cinso ca
babacikilisha, pantu naishibwo kukali-
pwa kwabo."

Ukufuma 3:7

ISHIWI LYA NTANSHI:

Intungulushi shaba abantu abacindamisha.
Intungulushi sha cine eshafwilishako ukuti
icalo shiteka cibe no mutende, nobuya ntanshi.
Lelo intungulushi ishibi shilacusha bantu ba-
shiko. Idi Amini ali ntungulushi iibi.
Aleipaya bantu abengi nokuteke calo ca Uganda
mu bunkalwe.

Abantu bonse bafwayo kukwate ntungulushi.
Ukwabule ntungulushi, icalo teti cibe mu
mutende. Ilyo aba Yuda bali mu busha, taba-
kwete ntungulushi. Lesa alishibe ukuti
pakuba nobuntungwa bali nokukwate ntungulushi.
Nga kanshi Lesa abasalile shani intungulushi
(Ukufuma 3:1-12).

LESA ALANDA KULI MOSE

Icalengelo kuti Mose afume mu calo ca
Egupto nici Farao alefwayo kumwipaya.

ilyo Lesa alekelesho muntu, umuntu alaba no
bwafya nganshi. Icilenga ica musango yu ukuti
ci citike, lubembu nokukana nakila Yehoba.
(Belengeni Abapingushi 16:23-30).

IMFWA YA KWA SAMSONE

Kwali ukusefya pakati ka bena Filisti
ilyo bacimfishe Samson. Bapele ica bupe ici-
kulu kuli Dagone lesa wabo. E calengelo kuti
nomba ubulwi bube pakati ka kwa Lesa na bena
Filisti. Abena Filisti baleti Dagone e waba-
pele amaka ya kuti bacimfye Samson. Batonkwe-
le amenso ya kwa Samson pakuti akane ukumona.

Baletele Samson pa cintu bwingi pakuti
ba mucite nge cipuba (beshi 26). Elyo Samson
alombele Lesa ukuti amupele amaka antu amupo-
kele. Lesa ali mupele amaka ya kuwisha iciya-
nda cintu balongenemo. Awe kwafwile abena
Filisti amakana yatatu. Samson nao efyo
afwile.

Samson kuti atusambilishe fintu ifyaci-
ndama nganshi. Lesa alatupela maka ya kuti
tulemubombela. Ulubembu e lufumya umuntu kuli
Lesa. Ilyo abembwike, elyo Samson alufishe
amaka yakwe. Umuntu kuti alanda kuli Lesa
ukupitila mwi pepo. Lesa alyaswike ipepo lya
kwa Samson ilyo amupele amaka antu alefwaya.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Ulubembu nokonaulo bulayo e fyaonawile
amaka ya kwa Samson. Bushe ulubembu e lufumya
amaka ya kwa Lesa mu mibili yenu? Yehoba Lesa
kuti amyafwilishako ukuti mube no mweo wa
bulungami, na maka ua kucimfya amatunko.

Abena Filisti balifulilwe. Balefwayo kuti bacite cimo kuli Samsone. Kabili baipeye muka Samsone na wishi. (Abapingushi 15:6)

Samsone alitwalilile ukwikala mu lubumbu lwakwe. Abomfesho amaka yakwe pakuti epaye abena Filisti. Aiye abena Filisti ikana limo ku cifupa ca mukanwa ka kwa kabalwe (Abapingushi 15:15-16).

SAMSONE NA DELAILA

Samsone akumene no mwanakashi umusuma sana, uweshina lya Delaila. Nao wine ali umwina Filisti. Uyu wine eo abena Filisti balipile ndalama pakuti abebe umwali amaka ya kwa Samsone. Samsone ali mubepele ubufi imuki itatu. Abena Filisti balelola fye. Balefwayo kuti bepaye Samsone. Elyo Samsone bamwebele kuli Delaila ukuti nga ca kutila alitemenwe umukashi wakwe, alingile ukumweba uko alefumya amaka. Delaila abomfesho ubusuma bwa mubili wakwe kuli Samsone ifyo abena Filisti bafililwe. Abomfesho "ukutemwa" kwa ku mubili wakwe pakuti abepe Samsone nokumuteya. Elyo Samsone amwebele ukuti ali umwina Nasareti. Pali iyi nshita, imishishi yakwe yali iyabula ukuputulwa. Delaila elyo akutile ifita fya bena Filisti. Umwaume umo epakubeya imishishi yonse mu mutwe wa kwa Samsone.

Amaka ya kwa Samsone tayali mu mishishi yakwe, pantu imishishi ualifye icilangililo ca bulayo ubo apangile kuli Yehoba. Ilyo imishishi yakwe yaputulwe, elyo ubwikatano bwakwe kuli Lesa bwaputulwe. Muli Abapingushi 16:20 tumfwa mashiwi aya bulanda ayakutula "kabili taishibe ukuti Yehoba alimushile." Lyonse

Aileikala mu calo ca Midiani imyaka amakumi yane. Asangile ncito ya kuceme mpanga sha kwa shimapepo Yetro. Aupile no mwana wa kwa Yetro zipora uo aikele nankwe pali iyi nshita ilyo ali mu Midiani. Ubushiku bumo, Lesa aishile-landa kuli Mose. Epo no mulimo wakwe uo atemenwe uwakuceme mpanga, wapwilile. Lesa alimukutula nokumucita intungulushi ya bena Yuda.

Les ailelanda kuli Mose mu cimpusa ica-lepya ukwabula kuti amabula yonaike. Ilyo fye aile palama mupepi ukuti amone ifyalecitika, elyo Lesa asosele ukutula, "Mose, Mose," (beshi 4). Elyo Mose amwaswike ukuti "Epo ndi!" (beshi 4).

Mose aiminine pa ncende ya mushilo apo Lesa ali. Mose afulile ndyato ukufuma ku nkasa shakwe pakuti alange umu cinshi. Nefwe bene tulingile ukwiminina pa cinso ca kwa Yehoba mu mu cinshi.

Nomba Mose taishibe Lesa bwino bwino. Lesa epakumwebo kutula ali Lesa wa kwa Abrahamu, Isaki, na Yakobo. Elyo Mose aishibe ifyo Lesa ali. Afishile cinso cakwe pantu alitinine (Belengeni Ukufuma 3:6).

Les a limwebele ukuti alesakamana nokusubena Yuda. E ico, ali no mulimo untu Mose ali nokupyunga.

LESA ALESUNGA BANTU BAKWE

Muli ba beshi 7 na 8 emo Lesa aebele Mose ukutula alemona ukucucutika kwa bantu bakwe, kabili ali nokubalubula ukufuma mu busha.

Amwebele ukuti ali nokutwala bena Yuda ku calo "icilefumfumune shiba lya mukaka no buci" (beshi 8).

Ici calo cali ica fyuma. Cali ne fyakulya ifingi. Nangu mwali abantu bambi muli 'ci calo, Lesa ali nokubatamfya pakuti apele aba Yuda.

LESA APELA MOSE UMULIMO WA KUBOMBA

Muli Ukufuma 3:10, Lesa atile kuli Mose, "E ico nomba enda, ndekutuma kuli Farao, ukufumya na bantu bandi abana ba kwa Israele mu Egipto."

Kuti mwaelenganya ifyo Mose ayaswike ku fyebo fya musango yu? Mose afumine kuli Farao pantu Farao alefwayo kuti amwipaye. Kuli uyu wine muntu eko Lesa alemutuma pa kuti ayelubula bena Israele.

Mose alishibe ukuti yali uwalingile ukupyungo mulimo wa musango yu. Muli beshi 11 atile, "Nine ani, ukuti nje kuli Farao, kabili nkafumye abana ba kwa Israele mu Egipto?" Umuntu wa fye kuti alubula shani abantu ba kwa Lesa ukufuma mu busha? Mose aletontonkanya ukutila aba Yuda bali nokumusuula muli uyu mulimo. Na Farao wine ali nokumusuula. Yehoba aishibe fyo Mose ali, nomba alemupelo mulimo uwakuyalubula bantu bakwe mu calo ca Egipto. Lesa ali nokuba na Mose uko konse kuntu ali nokuya.

LESA APELA UKUTI AFWEGO MOSE

Les a laile Mose ukuti ali nokuya nankwe

Umwina Nasareti e umo uwasalilwe ukubo muntu wa kwa Lesa. Ali nokucite cilayo ca bwina Nasareti (Belengeni Impendwa 6). Tali nokulanwa umwangashi nangu ifyakunwa fyonse ifingalengo muntu ukukolwa. Kabili talelya ifisepo ifyo bapangilako umwangashi. Tali nokubeya imishishi ya mu mutwe wakwe kabili alibindilwe ukwikate citumbi icafta.

Manoa apepele pamo no mukashi wakwe ukuti Lesa abalenge ukuba aba fyashi aba mano (13:8). Samson akulile bwangu ukufika pa ciimo. No Mupashi wa kwa Lesa wali pali wene. (Abapingushi 13:24-25). Lesa alimupele na maka.

UMWEO WA KWA SAMSONE

Yehoba asontele Samson ukuti abe umupingushi wa bena Israele. Ali intungulushi iyaishibe ifya bulwi bwa nkondo. Ali nokucimfya bena Filisti. Abena Filisti batekele abena Israele pa myaka ama kumi yane (13:1).

Samson takonkele Lesa. Abikile amano yakwe pa maka ayo ali nao. Aonawile no bulayobuntu acitile ubwa bwina Nasareti. Ali umubembu mu mikalile yakwe. Aupile umwanakashi umwina Filisti.

Umupongoshi wa kwa Samson apele muka Samson kuli cibusa wa kwa Samson. Samson alifulilwe sana sana. Kabili abulile ba mumbwe imyanda itatu, nokukaka imicila yabo ne ntambo-babili babili. Elyo abikile umulilo uwali ku lukuni pakati ka micila yabo. Elyo atamfishe ishi nama mu mabala ya mbuto sha bena Filisti. Awe ifilyo fyonse fyalipile. (Belengeni Abapingushi 15:4-5).

ISAMBILILLO 12

UKULWISHA ABALEKANA UKUMFWILA

AMALEMBO YA KUBELENGA KU NG'ANDA: Abapingushi
13:16

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Abapingushi
13:1; 16:23-30

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Yehoba lubuto lwandi kabili
lipusukilo lyandi, n'ani uo ningatina?
Yehoba e kwa kushino mweo wandi,
n'ani ningakwatilako mwenso?"

Amalumbo 27:1

Imyaka ingi yapitapo, Filbert Bayi, umwina
Tanzania, apapwishe isonde. Ilyo abutwike
1.5 kms. pa kashita fye akanono sana.

Mwisambililo lya lelo tuli nokusambilila
pali Samsoni, umuntu uwali na maka sana sana.
Ifyalembwa pali uyu muntu fyaba mu 'Bapingushi
13:16.

(Belengeni Abapingushi 13:1, 16:23-30)

UKUFYALWA KWA KWA SAMSONE

Manoa no mukashi wakwe, tabakwete abana.
Ubushiku bumo, Lesa atumine malaika mukubeba
ukuti ali nokubapelo mwana.

Aba bantu balefwaya sana sana ukukwato
mwana. Malaika abebele ukutilla umwana wabo ali
nokuba uwaibela. Ali nokuba umwina Nasareti.

pakuti akalete aba Yuda "kuli ulu lupili."
Ulu, lupili lwali lwa Horebu nangu Sinai. Pa
muku wakubalilapo, Lesa alandile na Mose pali
ulu lupili. Ku ntanshi, aishilepela Mose
amafunde ye kumi na yabili pali ulu lwine
lupili.

Ifyo Mose ali, tacasakamike Lesa. Tasa-
kame ne ukuti Mose aba umwina Israele lelo
asambilila mu ntambi sha bena Egipto. Tasaka-
mene kuti Mose ali kacema uo shimapepo wa bena
Midiani asambilishe bukacema. Umuntu alakomai-
la pa masambililo nokubelesho mulimo, lelo
Yehoba atila, "Nakulaba nobe" (Beshi 12).

ILELO, LESA ALEITA 'BANTU

Lesa alishiba ifyaba ama cushi yesu. Ale-
shiba ifyo tucucutika nafyo. Lelo Lesa talaba
nangu ukulekeshesha bantu bakwe. Ifyo ayafwile
aba Yuda, eflyo nefwe bene akatwafwilishako.

Lesa akuta bantu mu nshile shingi. Kuti
abomfye cimpusa ca mulilo, umweni, nangu
inshila shimbi. Lelo Lesa alishiba ifyo acita
pakwite ntungulushi. Kabili, icakusungusha,
Lesa alabomfya bantu aba fye nangu abapina uku-
ti bapyunge imilimo yakwe ngabasumina ukuti
babe ababomfi bakwe. Bushe Lesa alemikuta
ukuti mupyunge umulimo umo? Ee, aba no mulimo
uo mulingile ukubomba, kabili uo na ine
mfwile ukupyunga. Kabili akaba nefwe.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Pano isonde ilelo paba ukucula ukukalamba
nganshi. Tulabelenga mu ma pepala nokumfwa
mulu wailleshi pa mulandu wa nsala, wa lyeshi,

wa konaulwa kwa fikulya nafimbi 'po. Ku mwina Kristu, ifi fyonse fyaba ifyo engasangilamo incende yakwafwilamo abalecula.

Natulolekeshe pa bantu bambi na menso aya bwafwilisho. Lombeni Lesa ukumitwala ku bantu abali mukukabila.

IFYO ILISAMBILILO LITUFUNDA

1. Lyonse, Lesa alasakamana nokusunga bantu bakwe. Alatuma bantu abapala Mose muku-bafwilishako.
2. Alakuta bantu bambi ukuti bafwilisheko abantu bakwe. Ukwabula Lesa, umuntu teti apyunge nangu cimo.
3. Mu ncito yonse iyo tupyunga, Lesa alitulayo kuba na ifwe. Apo Lesa aba uwakutwafwili-shako tuli nokucimfya.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Bushe mwaba nga Gideone mu kushipa kwa citetekelo cenu? Lesa akatulengo kuba abashipa pakuti tulecita umulimo wakwe. Lombeni Lesa ukuti amipele amaka ya kushimike cebo cakwe ukwabulo mwenso.

IFYO ILISAMBILILO LITUFUNDA

1. Kuti mwaba intungulushi ya bantu ba kwa Lesa iyashipa, ngefyo Gideone ali.
2. Pakuti tube intungulushi iyashipa, tulingile twakonka ifyo Yehoba ateyanya. Lesa aba nokuteyanya pa mweo wa muntu onse.
3. Ilyo tulaba Lesa, elyo amafya yesa.

fyani ne nkuni. Awe abena Midiani tepakutina. E calengele ukuti bonse babutuke. Bakene nokucingililo musumba wabo. Babutwike fye ulubilo.

Lesa kuti acita icili conse. Abena Israele bacimfishe abena Midiani ukwabule fyaniso. Abena Israele bali abanono, lelo abena Midian bali abengi. Amaka ya kwa Lesa eyalengelo ukuti bacimfye.

Aba bantu balitemenwe (Belengeni Abapingushi 8). Finshi balefwayo kucita?

GIDEONE TALI NOKUBA IMFUMU

Abena Israele balefwayo kuti Gideone abe mfumu yabo, lelo ena alikene. Belengeni icakungungu pa mutima nakabili. Alikene, kabili akenye na bana bakwe ukuti babe imfumu. Pantu Yehoba Lesa e mfumu iyalingile abena Israele.

Gideone alombele abena Israele ukuti bamuletele umwingila wa kupelelamo ilambo kuli Lesa, uyo uwaleitwo kutila Efodi. Gideone akulile icakubebukisha ku fintu Yehoba abacimfishe abena Midiani. Tapapitile inshita iyitali, aba Israele basangile ico Gieone apacitile, ukuti e lesa wabo. Belengeni Abapingushi 8:27.

Gideone ali ntungulushi iya cindama. Lelo ubutungulushi buntu alangile abena Israele tabwakokwele. Ilyo Gideone afwile, abena Israele batendeke ukupepa Baali (Belengeni Abapingushi 8:33).

ISAMBILILO 3

LEKA BANTU BANDI BAYE

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Ukufuma 5:14

AMALEMBO YA MWISAMBILILO LYA LELO: Ukufuma 5:1, 11-13

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Nao Mose atile kuli abo bantu, mwitina, iminineni ndi, nokumono kupususha kwa kwa Yehoba, uko alecita kuli imwe lelo." Ukufuma 14:13

ISHIWI LYA NTANSHI:

Pa myaka iingi iyapita, abena Zimbabwe balefwaisho kuba nobuteko bwabo abene. Pa bushiku bwa mu mweshi wa April (shinde) pa 17, 1980, ici calo calipelwe ubuntungwa. Ilyo imendele ya ba ngeleshi yafumishiwe ku ci muti, nokubikako iipya iya bena Zimbabwe, umuntu onse alisansamwike sana sana, pantu abena Zimbabwe nomba bali abantungwa.

Aba pano isonde bonse bafwayo kuba abantungwa. Nomba ukulwisho buntungwa kulapose nshita iitali, kabili caba ubulwani. Aba Yuda nabo bene pakufuma mu busha, bali mukucula nganshi. Mwisambililo ilyapita twabelengele ifyo Mose apelwe amaka yakufumya bena Yuda mu busha. Aroni, munyina wa kwa Mose e walelandilako Mose konse kuntu aleya. Ilyo Mose afikile mu calo ca Egipto, alongenye ntungulushi sha ba Yuda nangu abakalamba bonse pakuti engabala-nge fyo Lesa ateyenye.

UBUTUNGULUSHI BWA KWA MOSE BWATAMPA UKUMONEKA

Mose asangilo bwafya pakuti alondolole ifyo Lesa amutumine ku bena Israelele pantu baletwishika. Kuli bena, ali fye umbi umbi. Lelo, pakuti abafumye mu busha, bali nokwika-tana nankwe. Muli beshi 3, (Ukufuma 4), tubelenga ukuti, "Awe abantu balitetekele... kabili balikonteme nokushinshimuna." Nomba Mose ali nokuyacimfya Farao.

MOSE NA FARAO BAKUMANA

Mose aile na Arone mukumona Farao. Bailemweba ifyalandile Yehoba (Ukufuma 5:1) ukutilla "Leka abantu bandi baye, bacite nolwendo lwakuya leke lambo kuli ine mu matololo."

Farao aipwishe Mose nokuti, "Nga Shikulu e ani?" ...Yehoba nshimwishibe, kabili na Israelele nshakamuleke aya iyo" (Ukufuma 5:2). Farao alifulilwe, kabili aebele abashikale bakwe ukulundapo pa ma cushi ya ba Yuda.

Kabili Mose na Arone bailemona Farao nokumweba ukuti Yehoba aleti, "leka abana ba kwa Israelele bafume mu calo cobe" (Ukufuma 6:11).

Yehoba atile ali nokukanda bena Egipto pantu bakene ukucita ifyo alefwaya. Yehoba akandile abena Egipto pakubatumina amafya ayamisango ne misango, yasano na yane. (Ukufuma 7:17; 10:29) Muli cila bwafya, Farao alibalaille ukubafwilishako ukupitila mukubasuminisho kuti baye. Lesa nao bwangu bwangu epakufumyapo ubwafya, lelo Farao alebe-pa fye bufi.

(Belengeni Ukufuma 11:1-6; 13:17-22)

Fintu nshi ifyo Gideone acitile pakubatungulu-la mu bulwi?

Lesa alimwebele ukuti ifita fyakwe fyali-fulishe! Abena Israelele baletontonkanya ukuti nalimo apo bali ne fita ifingi ukucimfya kwali mu maka yabo. Elyo Yehoba aebele Gideone ukuti atume abo bonse abali no mwenso ku mayanda yabo. Pakukonka ukuteyanya kwa kwa Lesa, Gideone ashelefyeye na bantu imyanda itatu (300).

Limo limo tutontonkanya ukutilla ukufula kwa maka kwaba mu bwingi bwa bantu. Kuti twatontonkanya atuti icilonganino icakosa nico icaba ne mpendwa ya bantu abengi. Baibeletefyo isosa ifya musango yu. Sekaria 4:6 atila, "Tekubulamba, kabili te ku maka, kano ku Mupashi wandi, e fyo asosa Yehoba wa milalo."

Yehoba alefwaya bena Israelele ukwishiba ukuti e wabalengele ukuti babe na maka yakucimfya. Ilyo tucimfya nangu tucita icili conse icisuma, ni Lesa eutupela amaka.

Gideone ateyenye ifita fyakwe pakuti baye ku nkondo mu maka ya kwa Lesa.

(Belengeni Abapingushi 7:20-21)

LESA EWAMUPELE AMAKA YA KUCIMFYA

Ifita fya kwa Gideone fyashingawike incende iyo abena Midiani balimo. Ifyanso bakwete fyali fye mapenga ne mpoto ishe loba. (Belengeni beshi 20). Pakulwa kwa nkondo, abena Israelele balebomfya amapenga; nokutobaule mpoto bali nasho, kabili pakuti bamone bwino balebomfya umulilo wa mipo ya

ukuti nakula. Baleafwayo kumone 'fyo muntu
aba uwashipa.

Mwisambililo lya lelo tulesambilila pa
mupingushi umo uwa bena Israele. Ishina lya-
kwe ali Gideone. Ali uwa lumbuka kuli bonse
pa mulandu wa kuba uwashipa. Yehoba akutile
Gideone ukube ntungulushi ya bena Israele.
Belengeni Abapingushi 6:11-24 pakuti mumfwe
ifyo Gideone alandileko Yehoba mukushipa ilyo
afikile pa cimo ca bwaume bwakwe.

YEHOB APELE ABENA ISRAELE INTUNGULUSHI

"Malaika" ailelanda kuli Gifeone. Yehoba
aebele Gideone ukutungulula bena Israele uku-
yalwa inkondo na bena Midiani. Kabili aebele
Gideone ukuti atobaule icakupelelapo ilambo
cintu wishi akulile.

Abena Israele balifulilwe. Balefwayo
kuti bepaye Gideone pa mulandu wakonaule caku-
pelelapo ilambo kuli Baala. Lelo Joashi,
wishu wa kwa Gideone, ewamupokeleko pakuti
amupusushe.

Gideone alefwayo kwishiba nga ca kutila
Yehoba ali nokuba nankwe ilyo ali nokuya 'lwa
na bena Midiani. Alombele Lesa ukuti amupele
akeshibilo (Belengeni Abapingushi 7:2-8, 20-
21).

GIDEONE ASALILE IFITA

Gideone akutile abena Israele ukuti baye-
lwisha bena Midiani. Belengeni Abapingushi
6:34. Abapingushi 7:3 batila, Gideone akutile
ifita amakana amakumi yatatu nayabili (32,000).

UBWAFYA BWA MFWA

Nelyo Farao aumfwile ukuti Yehoba ali
nokutuma imfwa pa bena Egupto, Farao tasumini-
she ukuti aba Yuda baye. Muli Ukufuma 12 emo
Yehoba alanda ifyo ali nokwafwa aba Yuda paku-
ti imfwa ipite pali bene. Iyi, e yali intende-
kelo ya bushiku ubo Yuda basefya ubwakwibuki-
shamo ifyo Yehoba acilile amayanda yabo. E
bwali ubushiku bwa ba Yuda ubwa shila, ubwaku-
balilapo.

Cila muntu pa ba Yuda ali nokwipaye mpa-
nga, nokupenta umulopa waiko pa mulu wa cibi.
Lesa ali nokupususha uwe beli onse mu ng'anda
iyapentelwepo no mulopa wa mpanga. Aba Yuda
bacitile ifi fine. Na Lesa nao apuswishe
abana babo ukulingana na fintu asosele.

Pakati ka bushiku, imfwa yaponene pa maya-
nda ya bena Egupto. Ibeli muli cila ng'anda
ya mwina Egupto alipaiwe. Farao epakwita
Mose ra Aarone. Elyo abebele ukusenda bena
Yuda bonse ukuti bafume mu Egupto bwangu bwangu.

LESA ATUNGULULA BENA YUDA UKUFUMA MU CALO CA EGUPTO

Ukufuma 13:17-22, emo tumfwa ifyo Yehoba
afumishe abantu bakwe mu Egupto. Inshila iipi
iyakuya ku calo cintu Lesa abalaile yali mu
lulamba lwa bamba. Muli iyi ine ncende emo
abena Filisti baleikala. Abantu abengi eyo
balebomfya.

Aba Yuda tabasambilishiwe ifyakulwe
nkondo. Ecalengelo kuti Lesa abalange nshila
imbi iyakubomfya. Aba bantu abo Yehoba aletu-
ngulula bali amakana imyanda isano na umo.

Baikele imyaka imyanda ine na makumi yatatu mu Egipto. Lelo Yehoba ali uwaitanyanya ukutwala bantu bakwe ku calo cintu abalaile. Ukufuma 13:21 kutila, "kabili Yehoba abatangilile akasuba mu ntumba ye kumbi ku batungulula mu nshila, na mu ntumba ya mulilo ubushiku ku kubatungulula."

Ilyo Yosefe ali no bumi, aebele abena Yuda ukuti bali nokufuma mu Egipto. Kabili alibebele ukusenda na mafupa yakwe nokuya yashika mu calo ca kumwabo (Belengeni Ukutende-ka 50:24-25). Mose acitile ifyo Yosefe amwebele.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Lyonse fye, Yehoba alasakamana bantu bakwe. Alefwayo ukuti aba pano isonde babe abantungwa ukufuma mu busha bwa lubumbu. Abena Egipto balikandilwe kuli Lesa pantu bali-kene ukumfwa nokucite fyo aebele. Abena Israele banakile Yehoba, nao alibapuswishe. Yesu alefwayo kuti nemwe bene mwafwilishako abantu bambi nokubafumya mu fya lubumbu.

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA:

1. Yehoba aba na maka yakucimfya ulubumbu nokuteka bantu banensu mu bunkalwe, pamo ngefyo cili mu calo ca South Africa. Ali-cimfishe Farao, kabili na lelo line aleci-mfyo lubumbu. Ifyakuntanshi fyaba mu maboko yakwe.
2. Pakulubula abatekwa mu bunkalwe, Yehoba abomfya abantu. Pakwafwilishako abena Israele, abomfeshe Mose. Cila muntu muli ifwe aba no mulimo untu alingile ukubomba pakwafwilishako aba pano ionde ukuti

2. Abena Kristu ilingi tabatetekela muli Lesa. Tulalaba ukuti teaba ne milimo ya beina Kristu. Ulubembo lwisa ku konaula isenge ilyo twaba nalyo kuli Lesa.

3. Abena Israele bacitile ubulayo ubupya kuli Yehoba Lesa ku Shekemu. Na ifwe bene tulingile ukupele myeo yesu kuli Yehoba Lesa cipya cipya ngefuo abena Israele bacitile.

4. Yehoba afwaya abantu bakwe ukuba abatete-kela kuli wene.

ISAMBILILLO 11

GIDEONE: UMUNTU WA KWA LESA UWASHIPA

AMALEMBO YA KUBELENGA KUNG'ANDA: Abapingushi 6:8

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Abapingushi 7:2-8, 20-21

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Na o Gideone atile kuli bene, 'Ine nshamuteke, no mwana wandi tamuteke, Yehoba alemuteka.'" Abapingushi 8:23

ISHIWI LYA NTANSHI

Muno calo ca Afrika, mwaba imitundu ya bantu iyakwate ntambi ishifwaye nshila imo iyakumwenano ilyo mulumendo afika pa bwaume bwakwe. Ba Masai ku calo ca Tanzania bafwayo mulumendo aipaye nkalamo pakuti nomba beshibe

ABA YUDA BACITA ICIPINGO MU SHEKEMU

Balaile ululapyungila Yehoba. Yoshua alibebele ukuti cali nokuba ica'afye (beshi 19). Kabili balilaile ukuti bakaba aba mute-tekela mu myeo yabo.

Yoshua epakulemba ifyasoselwe muli ici cipingo. Cali pamo nge cumfwano ici citwa pa fyalo fibili. Alibasokele kuti Yehoba ali nokubakanda ngabafilwa kuba abatetekela. Kabili alibebele ukuti bapose imilungu imbi.

Awe babikile ilibwe ilikulu pa Shekemu ilyakubebukishako ifya bapingene na Yehoba. Mu Shekemu emo Abrahamu apelelwe icipingo ca calo ca Kanani ukufuma kuli Lesa. Iyi ncende yali iyacindama. Kabili na mafupa ya kwa Yosefe emo bayashikile. E ico, ilibwe lyali nokubebukishako ifyo bapingene na Yehoba pakuti babe ne citetekelo.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Tontonkanyeni pa bumi bweni. Bushe ulube-
mbu lulamifumya kuli Lesa? Mulefwayo kuti
mubwekeshepo ukucite cipingo icipya kuli Lesa?
Lombeni ukuti Yehoba aleyafwilishako mu
mibombebele yenu cila bushiku, mu milimo yakwe.

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA

1. Abena Israele tabatetekele Yehoba. Pakucite cipingo na cimbi, Lesa abomfesheshe Yoshua ukuti ababweshe kuli wene mu cipingo icipya. Mu nshita fye ishingiri isho twaishiba, Yehoba abomfua abantu ukuti baleibukishako abanabo kupalama kuli Lesa.

bapusushiwe.

3. Lesa akakanda abo bonse abakana ukumunalia, ngefyo akandile abena Egupto.
4. Ngatwatetekela muli Yesu, Yehoba akatylubula ukufuma ku maka ya lubembu.

ISAMBILILLO 4

UKUSEFYA UBUNTUNGWA

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Ukufuma 14 - 15

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Ukufuma 14:21-25, 30-31; 15:1-3, 20-21

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Pa milungu pali uyani uwaba nga imwe, mwe Yehoba? N'ani uwaba nga imwe, umukankala ku mushilo, uwa kutinwa ku milimo iya lulumbi, uucite fipeshha mano."

Ukufuma 15:11

ISHIMI LYA NTANSHI:

Cila mwaka, ifyalo fya bena Africa filase-
fyo bushiku ubo bebukishamo ilyo bapokele
ubuntungwa. Kulaba ukwimba, ukucinda, na
mashiwi yakulanda aengi nganshi. Bulaba ubushiku
bwa kwanga nokusamwa. Abantu ba kwa Lesa nabo
bene bali nobushiku bwakwibukishamo fintu
Yehoba abafumishe mu busha mu calo ca Egupto.
Finshi fyacitike kuli bena ilyo bafumine mu
calo ca Egupto? (Belengeni Ukufuma 14:1-20).

ABENA EGUPTO BAKONKA BENA ISRAELE

Ilyo fye abena Yuda batendeke ukufuma mu calo ca Egupto, Farao atontonkenye fimbi. Aishile iluka ukuti nomba tali nokukwata basha bakwe nakabili. Ni bani abali nokucite milimo yakwe? Elyo aebele abashikale bakwe bonse ukuti babakonke. Basendele ifyanso fyabo ne nceleta umo baleendela na ba kabalwe, nokulola ukwabela bamba wa kashika ukwaille abena Israele. Abena Yuda pakumona uko baleisa, batinine nganshi. Balefwaisha nokubwelelamo pakuti bapusuke (Belengeni Ukufuma 14:10-12).

Mose ali uwacitetekelo muli Lesa, kabili alishibe ukuti Yehoba ali nokubasunga. Yehoba epakweba Mose ukuti ebe aba Yuda ukutwalililo kuya ku ntanshi. Ku ntanshi yabo, kwali bamba wa kashika. Kunuma ekwaleisa bena Egupto! Lesa alaile Mose ukuti ali nokucimfya bena Egupto. Belengeni mu Kufuma 14:21-25, 30-31. Cipapusho ca musango shani ico Yehoba abacitile?

UKWABUKA BEMBA WA KASHIKA

Ishibeni ukuti Lesa e wacitile icipesha mano. Aba Yuda bali no mwenso, kabili tabai-shibe ifyo bali nokucita. Elyo kwaishile umwela uwaakanike 'menshi ya muli bamba. Ku kuso na ku kulyo kwali ifibumba fya menshi ilyo aba Yuda baleabuka pali bamba. Awe abena Egupto bali balekonka panuma mu cipyu.

Elyo Lesa aebele Mose ukuti emye ukuboko kwakwe panuma ya bena Israele ukupita pali bamba nokufika ku mulundu. Mose acitile ifi fine. Awe amenshi aishile kumana nokushika bena Egupto na fyonse ifintu bali nafyo. Bonse

Lelo tabali nokupepa Lesa wa cine na tulesa twa bufi pa muku umo wine.

Ifwe tatwaba na Baala. Lelo twaba ne fintu ifingi ifitulengo kukana pepa nangu ukubombela Lesa. Abantu bamo basangule ncito ukuti ibe Lesa nangu ukwangelisha.

Yoshua pakubapele cilangililo atile, "Lelo ine na ba mu ng'anda yandi nakulabombela Lesa" (beshi 15).

Ilyo intungulushi isala ukukonke nshila ya bololoke, abantu abo ateka balakonkelesha. Nefwe bene twalingo kukwate ntungulushi ishaba nga Yoshua. Tulingile ukuba ne ntungulushi ishingatuleta kuli Lesa.

ABENA ISRAELE BALIPELE KULI YEHOBA

Abena Israele balilaile ukuti bakalakonka Lesa. Kabili batile bali nokubombela Yehoba. Batile bali nokufumye fibi mu myeo yabo. Bāibukishe ifisuma ifyo Yehoba alebacitila.

Catulinga ukubwela kuli Lesa cipya cipya, nokucito bulayo ukuti tukalamubombela. Pamo nga bena Israele, nefwe bene tulakabila ukushimuka. Tulalaba ukutula tufwile twaba na Lesa. Inshite shingi tulakabilo kushishimushiwa. Tulalaba ukutula tufwile twaba na Lesa. Inshite shingi tulakabilo kushishimushiwa. Kabili tulingile ukubwela kuli Yehoba ilyo lyonse lintu twaleka ukupepa nangu ukubelenge cebo ca kwa Lesa. Efyo na bena Israele bacitile ilyo bali mu Shekemu.

kucita, efyo ncita!"

Tufwile tuleibukishiwa pa milimo intu twapelwo kubombela Lesa cila bushiku. Tufwile ukuipela ukuti tulempyungila.

Abena Israele balebombela Lesa pa kashita akepi, elyo kabili baletaluka ukufuma kuli wene. Yoshua aleesha na maka ukuti ababweshe kuli Yehoba. Yoshua ali umukote sana. Alei-bukisha bena Israele pa fintu bapingene na Lesa, na pa mapalo antu Yehoba alebapela.

Muli Yoshua 24:1-13, emo tubelenga ifyo Yehoba atangilile abena Israele monse muntu baleya, nefyo abapele amapalo. Elyo nomba abebele ukuti balapile membu shabo kuli Yehoba, nokulayo kuti bakabe aba bomfi bakwe abatete-kela.

(Belengeni Yoshua 24:14-15. 19-28)

YOSHUA AITWO KUTI ABOMBE UMULIMO WA KWA LESA
UUPYA

Muli beshi 14, Yoshua atile, "Abena Israele bali nokutina Lesa." Taloseshe muku-tila bakalekwata umwenso. Lelo alefwayo kuti balemupelo mu cinshi. Balingile ukulaishiba fintu amaka ya kwa Lesa yaba, no bukulu bwakwe. Yoshua alishibe ukuti abena Israele bamo bamo balebembuka ukupepo tulubi. Alibebelo "kupose filubi ifyo balepepa." (Beshi 14). Na lelo line Lesa tafwaya ukuti ifwe tube na tu lesa tumbi.

Muli beshi 15, alibebela ukutula, "Isali-leni mwe bene uo mwakulabombela." Bali ne nsambu shakuisalila utulubi nangu Lesa wa cine.

balifwile. Yehoba acimfishe Egupto.

(Belengeni Ukufuma 14:30-31; 15:1-3, 20-21).

UKUPUSUSHIWA NO KWIMBA

Pali bulya bushiku, Yehoba apuswishe abena Israele ukufuma ku bena Egupto. Aba Yuda baloleshe pa mulu wa bamba, nokumone fitumbi fya bena Egupto mu lulamba lwa bamba. Abena Israele baishile kwate citetekelo icakosa panu-ma yakupususshiwa. Bamwene icipesha mano ico Yehoba abacitile.

Bacindike Yehoba nokuba nobutetekelo muli Mose uwali ntungulushi ya kwa Shikulu. Ukuili-shanya kwalipitile. Awe batendeke ukwimbe inyimbo sha malumbo nokutasha kuli Lesa. Ici-tetekelo muli Yehoba calinga ukuba ne nyimbo shakwimbila Yehoba.

Ukufuma 15, kwaba ne nyimbo shibili isha pa mulandu wa ku cimfya. Kuti mwaumfwe 'fyo aba Yuda baimbile ulwimbo lwa kwa Mose ululi muli ba beshi 1 ukuya na kuli beshi 3, "Ndeimbi-la Yehoba, ico napulama apakalamba; kabalwe nowatentemapo nabaposa muli bamba." (beshi 1) Muli beshi 2 emo baimbile ulwa malumbo ulusuma kuli Yehoba. Lwafumine mukati ka mitima yabo.

"Ukukosa kwandi kabili ukulumba kwandi ni Yehoba, kabili aisabe 'pususkilo lyandi; uyu ni Lesa wandi ndemutotela, ni Lesa wa kwa tata, ndemutonda. Yehoba musalifi ku bulwi. Yehoba e shina lyakwe" (Ukufuma 15:2-3).

Muli ba beshi 21 na 22 emo Miriamu nkashi kwa Mose aimbile ulwa malumbo pa kucimfya.

Abanakashi baimbile nokucinda mu nsansa.
Balumbenye Lesa pakubapususha.

Icilingo kuti tulepepa nici twaba ne
mitima iifwayo kuti tulepalama kuli Yehoba.
Tulingile ukumupepa nokumutotela pantu atupele
mweo. Tufwile ukwikalilila muli Lesa pakuti
tupusuke. Umubomfi wa kwa Lesa Francis uwale-
ikala ku Assisi aishibishe ukulumbanya Lesa.
Alembela ukutula, "fibumbwa fyonse fyakwa Lesa,
auleni amashiwi yenu nokwimba nefwe alleluia!"

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Bushe tulalumbanya nokutotela Lesa pa kuci-
mfa kuntu atupele? Ubupe ubukalamba ubo Yehoba
atupele lipusukilo ukupitila mu Mwana wakwe
Yesu Kristu. Muli Kristu emo twapusukila ukufu-
ma ku kukandwa kwa kwa Lesa pa lubumbu lwesu.
Kuti twalumbanya shani Lesa pa fya bupe fyakwe
ifishaiwamina kuli ifwe? Bushe ukupepa kwaba
pamo ngo "kutasha" nangu "ukulumbanya" kuli
Lesa? Bushe kuti twalumbanya Lesa mu mapepo na
mukwimbe shamalumbo mu filimba, mu ngoma, na mu
masepe? Uno mulungu ibukisheni ukutotela Lesa
pakumilengo kuti mucimfye ulubumbu.

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA

1. Lesa afwayo kuti tutaluke ku fya lubumbu
nokuba abantungwa. Ica bupe ica buntungwa
ukufuma ku lubumbu cifuma kuli Lesa umwine.
Ifwe tacatulinga ukupokelela ici ica bupe.
Lelo Lesa alitupela. Alitupela pantu
alitutemwa.
2. Tulingile ukutotela Lesa pakutupele ca bupe
ca pa mulandu wepusukilo na maka yakucimfya

ISAMBILILLO 10

UKUBWEKESHAPO UBULAYO BWA CIPINGO CIPYA CIPYA

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Amalango
26, Yoshua 24

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Yoshua
24:14-15, 19-28

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Nga cabipa mu menso yenu
ukubombela Yehoba, saleni lelo untu
mulebombela, atemwa imilungu iyabombele
bashinwe abali kwi shilya lya
mulonga, atemwa imilungu ya bena Amore
abo muleikala mu calo cabo; lelo ine
na 'ba mu ng'anda yandi, tulebombela
Yehoba."

Yoshua 24:15

ISHIWI LYA NTANSHI:

Mwisambililo lyapwile, twasambilile pafyo
cali ica'afya ku bena Israele ukusunge cipingo
ico bapingene na Yehoba Lesa. Abena Israele
balinakile ku bwesho bwakupepe milungu imbi.
Yehoba alitwalilile ukubalomba ukuti babwelele-
mo kuli wene. Mwisambililo lya lelo, tuleumfwa
ifyo Lesa atumine umuntu ukuti aye abwekeshepo
ubulayo bwa cipingo cipya. Noyu muntu ali ni
Yoshua.

Isambililo lya kushishimuka lyaba ilisha-
ishibwa lintu lya tendeke. Bushe mwalyeshapo
ukupalama ku kulomba amaka ayapya nakabili
kuli Lesa? Bushe mulacitefyo umusole Paulo
alecita ilyo asosele ukutula, "Nshicite fisuma
ifyo mfwayo kucita, lelo ifibi ifyo nshifwayo

fyaba nga tu lesa kuli ifwe. Ilyo tubombela tu lesa twamusango 'yu, fwe baba mu kucula nifwe. Na mapalo antu Lesa afwaya ukutupela alasunga. Ulubembu elutonaula muli fyonse. Tufwile ukupele cipuna ca ntanshi kuli Yehoba, mu mitima yesu.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Natutontonkanye pa bwingi bwa tu lesa twa bufi pano isonde. Bushe nobe wine ulabombela ka lesa ka musango yu? Ico conse ica cindamisha mu mutima obe ukucila Yehoba Lesa, e lesa wa bufi. Lesa fye e waba na maka yakumyafwili-shako ukufumya tu lesa twa bufi mu mitima yenu.

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA

1. Abena Israele tabaposele nshita ukulaba Lesa wabo uwabafumishe mu calo ca Egupti. Batendeke ukupepa tu lesa twa bufi, utwa bena Kanani, nabo bapaleme nabo.
2. Na lelo line twaba na tu lesa twa buwele wele muno isonde. Conse icitulengo kukanapepa Lesa eka lesa ka bufi.
3. Ukwabula maka ya kwa Lesa, abena Israele bali nokupumwa, nokusendwa muli bu nkole nakabili ku balwani babo. Yehoba Lesa, eutucingilila ukufuma ku membu sha pano isonde.
4. Lesa tatemwa ilyo icitetekelo cesu cicepe-lako.

ulubembu mu myeo yesu.

3. Apo Lesa aba uwacila pa fintu fyonse, alingile ukucindikwa kuli ifwe bene fwebaba abalengwa mu cipasho cakwe.

ISAMBILILLO 5

LESA ALENGA BANTU BAMUCIPINGO

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Amalango 10:
12; Ukufuma 19:20

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Ukufuma
19:2-9; Amalango 11:8-9,
18-19

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "E ico nomba ukuumfwa nga mwakulaumfwe shiwi lyandi, nokubake cipope candi, ninshi mwakulaba kuli ine icikwatwa icaibela mu bantu na bantu bonse (pantu icalo conse candi); na imwe mwakulaba kuli ine ubufumu bwa bashimapepo kabili uluko lwa mushilo."

Ukufuma 19:5-6

ISHIWI LYA NTANSI:

Ubulayo, bwaba icipangwa cila bushiku ku bena Africa na lelo line. Caba icipingo. Ilyo mulumendo afwayo kupa umukashana, bonse babili balacita icipingo ku ndupwa shabo. Ifya bupe, indalama, pamo pene ne filayo filapelwa kuli bene. Aba babili abafwayo kuti bopane, pamo pene ne ndupwa shabo. balatendeke cipingo.

Cila lupwa no muntu wabo balafwayo ukuti ulupwa luntu balepingana nalo lulecita fintu bafwaya.

Yehoba acitile icipingo na Israele. Abe-na Yuda bali nobuntungwa pantu Lesa e wabafumi-she mu calo ca busha mu Egupto. Alibapele na mafunde yakwe, kubikapo na mafunde ye kumi limo na yabili. Ali nokuba e Lesa wabo kabili nabo bene bali nokuba abantu bakwe. Alefwayo kuti abena Israele bakaleta ipusukilo ku ncende yonse iya pano isonde. Bushe ica musango 'yu cali nokucitika shani? Nangu ni kwi uko cali nokucitwa?

(Belengeni Ukufuma 19:1-9)

ICIPINGO CAPANGWA

Pakulekelesha, abena Israele bafikile ku lupili lwa Sinai. Ulwendo baendele ukufuma kuli bamba wa Kashika lwali ulwa mafya. Lelo balimwene fintu Yehoba abasungile nokubasakama. Kabili Yehoba alibapuswishe ukufuma ku mfwa, ali balubwile ukufuma mu busha, elyo kabili alibafwilisheko ukuti bapite pali bamba wa Kashika. Kabili ilyo bali mu ciswebebe, Lesa alibapele amenshi ne filyo pakuti bapusuke.

Balongene munshi ya lupili lwa Sinai. Mose aile pa mulu wa lupili mukumfwe ifyo Yehoba ali nokumweba. Yehoba alefwayo kuti acite icipingo na bena Israele. Apele amashiwi yonse ao ali nao kuli Mose ukuti ayeshimikilako abena Israele ifyo Lesa alefwaya. Muli beshi 5, Lesa alombebe abena Israele ukuti balemumfwila nokumunakila. Bali nokusunge cipingo pakuti babe abantu nangu icikwatwa cakwe icaibela. Kabili bali nokuba "ubufumu bwa ba

mbuka. Yehoba akalipe nganshi pa membu sha bena Israele.

Abena Israele bafumine kuli Lesa. Nao Lesa epakubaleka. Abalwani babo epakutendeka ukubacimfya. Elyo nomba icalo cintu Lesa abapele baleciputaulako panono panono ku balwani babo (Belengeni beshi 5). Nangu alifulilwe, Yehoba Lesa alafwayo kupususha bantu lyonse. Belengeni beshi 17 pakuti mwishibe ifyo Yehoba ateyenye.

LESA ASONTELE ABAPINGUSHI

Lesa alibapingwile pa membu shabo. Abapele abapingushi. Aba bapingushi bali abashikale. Ebalengelo kuti aba Yuda nakabili babe na maka ya kucimfya mu nkondo iyo balekwata. Kabili ebaleteka.

Abapingushi, ebaletungulula bena Israele. Abena Israele balibanakile pa nshita iinono. Muli Abapingushi 2:17 tumfwa ukutla "balikene ukukonke fyo abapingushi baleteka. Babwelelemo ku kupepa utulubi. Muli beshi 19 emo tumfwa ukuti, cila lukuta ulwalekula lwaletaluka ku kufuma kuli Yehoba.

Elyo nomba Yehoba afulilwe. Abebele ukuti tali nokubafwilishako nakabili ilyo abalwani babo bali no kubalwisha. Aba bantu tabaleyebelele membu mu cine cine.

Tatwaba na Baala nangu Ashitore. Nomba ngatwabike cintu icili conse pakati ka cifulo ca kwa Lesa, nangu ku ntanshi ya myeo yesu, ninshi ici cintu e ka lesa wesu. Indalama, ukwangalisha, ubwalwa nangu ubunonshi, kuti

Nomba abena Israele baleikala mu calo ca Kanani. Baishile kwata apakwikala apasuma, kabili batendeke no bulimi. Basendele misango ya bena mupalamano iyakupepo tulubi. Basakenye ukupepo tulubi nokupepa Lesa wa cine.

Aba bantu balilaba Lesa wabo, Lesa wa ba fyashi babo. Balilaba ukuti Lesa e wabafumishe mu busha. Kabili balilaba ukuti Yehoba Lesa ewabapeele calo cintu baishikwata.

Cinshi ca citika pali bu cibusa bwabo na Lesa? Nga lintu balufishe icitetekelo cabo, Yehoba aumfwile shani?

(Belengeni Abapingushi 2:13-23)

ABENA ISRAELE BATENDEKA UKUPEPO TULUBI

Abena Israele bafumine kuli Lesa. Balepepa Baala na Ashitane, ba lesa wa bena Kanani. "Baala"calepilibula "lesa wa mushili." Abena Kanani baletontonkanya ukutula Baala ewalebapele mbutu ishing. Baala ali lesa umwaume, Ashitore ali lesa umwanakashi. Baletontonkanya ukutula aba ba lesa bali ngo mulume no mukashi. Pakupepa Baala na Ashitore, abena Kanani balecita ubupulumushi.

Ilyo kwali ifilyo ifingi ne mfula, abena Israele nabo bene balepepa Baala. Awe icitetekelo cabo muli Lesa calecepelako. Imisango yabo yalibipileko. Bakonkele tu lesa twa bufi.

LESA AFULILWA BENA ISRAELE

Apo fye Yehoba aba uwa shila, teti atemwe ukumona ulubembu. Aleshiba ilyo abantu babe-

Shimapepo" (beshi 6). Umulimo wa ba shimapepo umbi wali wakuleta bena Israele ukuti babe mwi senge na Lesa. Muli iyi nshila emo abena Israele bali nokubelamo no mulimo wakutwale cebo ca kwa Lesa ku calo conse. Yehoba alefwayo ukuti akalemunakila. Na lelo line afwayo kuti nefwe bene tulemunakila. Bushe abena Israele bayaswike shani kuli Yehoba Lesa?

(Belengeni ba beshi 7 na 9)

IFYO ABENA ISRAELE BAYASWIKE KULI LESA

Ilyo Mose alebalondolwela ifyo Yehoba alefwayo kuti bakalecita, baleumfwa tondolo. Lesa alefwaya ukuti balemunakila. Nabo batile muli beshi 8, "conse ico Yehoba asosele twakulacita." Bali abaiteyanya ukuti babe mu Cipingo na Yehoba Lesa. Yehoba alibalangile ifyo bali nokucita pakuti babe abantu bakwe. Ali nokuba Lesa wabo nga cakuti banakila mafunde yakwe. Kabili nao ali nokubacingilila ukufuma kuli fyonse; nokubapele calo cintu abalaile ica Kanani. Ukulingana nefyalembwa, tumfwa ukuti abena Israele balifililwe ukufishilisha ifyo balayene na Lesa. Lesa ena alifishilisha fyonse ifyo abalaile mu Cipingo.

Nalimo abena Israele bali nga ifwe bene ilelo. Bamwene ifya bulungami ifyalingile ukuti balecita, kabili balefwaisha ukulaficita. Balailile ukuti bali nokulapepa Lesa wabo. Lelo balifililwe. Nefwe bene tulamona inshila iyao loloka ukupitila muli Kristu. Bushe tatufilwa ukuikonke nshita ishing? Bushe tulana kila Lesa pe na pe? Iyo, ilingi line tulafilwa. Na Lesa alafwayo kuti akatubelelo luse. Aletu-
lolela ukuti twice kuntu ali.

UKUTENDEKA KWA MASAMBILILLO YA PA MIPEPELE AYO
TUSAMBILILA MU MASUKULU YA LELO

Amafunde aye kumi na yonse ayashala yafu-
mine kuli Yehoba ukwisa ku bena Israele.
Kabili alibapele ifyakubafwilishako ukutwalili-
la ukuba mwi senge na Lesa. Aebele abena
Israele ukuti bakalefunda abana babo pali wene.

Belengeni Amalango 11:18-19. Lesa e
watendeke aya amasambililo antu tusambililapo
mu masukulu yesu ilelo. Aba Yuda bali nokusa-
mbilisha bana babo pa fya cipingo na pa mafunde
ya kwa Lesa. Bali nokubomfya nshila ishingiri
pakwafwilisha 'bana babo ukulaibukishe fintu
ifingi pali Yehoba. Alibebele na ku maboko, na
pa mpumi, kabili nokulayalandapo fye lyonse.
Alefwayo kuti bakwate icitetekelo muli wene,
nokumunakila, kabili nokufunda bana babo
ukunakila Lesa.

IFYO TUFWILE UKUTONTONKANYAPO

Ifyo Yehoba alefwaya bena Israele ukulaci-
ta, eflyo afwayo kuti nefwe bene tulecita.
Twaba mu Cipingo icipya kuli Lesa. Alitupele
Cipingo cakwe ukupitila muli Yesu Kristu. Yesu
atile, "ulukombo ulu e cipingo cipya mu mulopa
wandi uuleitililwa pa mulandu wa imwe" (Luka
22:20). Icipande ico Lesa apyungile muli ici
cipingo cali cakupela Yesu Kristu ukuti afwe pa
capindama pa mulandu wesu. Ifwe tulingile
ukunakila Lesa muli fyonse. Pamo nga bena
Israele, nefwe bene tulingile ukufunda bana
besu ukuti beshibe Lesa wabo nokulaba mwi senge
nankwe. Tufwile twa'akanyako abana besu icite-
tekelo cintu twaba naco muli Kristu. Kuti
twabashimikilako ifyo Lesa abumbile sonde, ne

ISAMBILILLO 9

UBWAFYA MUKUSUNGE CIPINGO

AMALEMBO YA KUBELENGA KU NG'ANDA: Abapingushi
1 - 3

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Abapingushi
2:13-23

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Kabili abana ba kwa Israele
bacitile ububi ku menso ya
kwa Yehoba, balabile Yehoba
Lesa wabo."

Abapingushi 3:7

ISHIWI LYA NTANSHI:

Ilyo nali akaice, naletemwisha ukubutauka
mukati ka ng'anda ya mapepo. Ilyo nalebutauka,
inkasa shandi shapange congo! Lelo mama tale-
temwa ifyo nalecita. Ubushiku bumo, mama anje-
bele ukutula, "Nomba ulaye ukuti tawakacito
icongo mu ng'anda ya mapepo nakabili. Pantu
Lesa tafwaya abana baice ukulacite ca mupufyo
mu ng'anda yakwe, iya mapepo." Nacitile icila-
yo mu citetekelo ukuti nshali nokubwekeshapo
ifyo nalecita. Ilyo twafumine mu mapepo, nali-
labileko ifyo nalaila kuli mayo. Natendeke
ukulabutauka nasuka nawa, naicena na ku lukasa!
Ilyo naimine, nasangile mayo alentamba. Pakwi-
bukisho bulayo bwandi, nshabwekeshapo umusango
wandi nakabili.

Caba ica'anguka ukutoba icilayo. Lelo
ukusunga calyafya. Ilyo tupokelela Yesu,
tulamwita ukuti ese abe mu mitima yesu. Ici,
caba icakuisalila fwe bene. Takuli uwingatu-
sumininako muli Yesu, kano fye fwe bene.

ifyo Yehoba abafumishe mu calo ca Egipto. Kristu afwile pa lupanda pa mulandu wa membu shesu. Umulalilo wa kwa Shikulu eutwibukisha ku fyo Yehoba acitile pali ifwe. Ngefyo ica kucilila caleibukishako abena Israele pa fintu Lesa abacitile mu calo ca Egipto. Ilyo mukalyako umulalilo wa mfumu nakabili, mukebukishe pa fintu Kristu amipyungile.

IFYO ILISAMBILILLO LILETUFUNDA

1. Yehoba Lesa ewatungulwile abena Israele ku calo cintu abalaille, kabili e walengele ukuti bacimfye abo basangilemo. Na ifwe bena akatutungulula ngatwaumfwa nokunakile fyo alanda.
2. Pakwibukishe fyo Yehoba abalubwike ukufuma mu busha, aba Yuda balesefya ubushiku bwa pa "ca kucilila." Abena Kristu nabo bene balasefya umulalilo wa mfumu. E citwibukishako ifyo Shikulu Yesu acitile.
3. Kuti twacimfya icili conse nga ca kutila Yehoba Lesa aba intungulushi yesu.

fyo amafunde yakwe yaba ilyo tulelande lyanshi. Pamo nga bantu ba mu "Cipingo Cipya," bushe tulasunga ubulayo bwesu ubo twapela Lesa?

IFYO ILISAMBILILLO LITUFUNDA

1. Yehoba asalile ulukuta lwa bantu lumo ukuba mu Cipingo nankwe. Na lelo line Lesa aletwita ukuti tube mu Cipingo nankwe. Alitutemwa, kabili afwayo kupususha bantu bonse.
2. Lesa alaille ukupeela bena Israele icalo icisuma. Alibalaille ukuti akalabasunga. Ilelo, "ubufumu bwa kwa Lesa" tabwaba mu fyalo ukulingana ne mipaka iyapangwa, aipela ukuti Yehoba alebatungulula nokubateka.
3. Abena Israele balefwaikwo kunakila Lesa na mafunde yakwe. Na ifwe bene tufwile ukunakila Kristu nokulaikala ngefyo atufunda, ilyo tuli no mweo.

ISAMBILILLO 6

ULUKUTA ULWALEPEPA LESA

AMALEMBO YAKUBELENGA KU NG'ANDA: Ukufuma
33:1-35, 29, 40

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Ukufuma
33:9-16; 35:29

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Nao atile, Ukubapo kwandi
kukaya nobe, no kukulengo kutusha."
Ukufuma 33:14

ISHIWI LYA NTANSHI

Umuntu, aba uwa mutima wakupepa. Alapepa
Kabumba wakwe nangu alaipangila ka lesa ako
apepa. Ici cine e cilengo kuti umuntu alepa-
nga utulubi utwingi. Ilyo Mose aposele
nshita iitali mukulanda na Lesa pa lupili,
abena Israele balisuswike mu mitima. Baleka-
bila ukupepa. Nomba belengeni Ukufuma 32:1
pakuti tumfwe ifyo bacitile.

ULUKUTA ULWA PEPELE UTULUBI

Mose taliko ilyo balefwayo kuti bapepe.
E calengele ukuti baipangile abene tu lesa
tunono utwakulapepa. Balombele Aarone ukuti
abapangile icibumbwa ica kutila bapepeko.
Aarone epakubumba ci lesa ukufuma ku mashikiyo
no bulungu buntu ba mupele na fimbipo ifya
golde. Abumbile akana ka ng'ombe. Bacitile
ca musango yu pa numa ya nshita fye inono
ukufuma apo bapokeele ubuntungwa ukufuma ku
calo ca Egipto. Kuti mwatolapo cimo pa fyo
musango wa muntu waba pali fi? Bushe na ifwe

Israele bacimfishe shani uyu musumba?

(Belengeni YOSHUA 6:1-5)

Yehoba ewashimikile YOSHUA ifyo ali noku-
cita. Abena Israele bali nokwenda ukushingauka
umusumba wa Yeriko imiku isano na umo mu
mulungu umo. Pa bushiku bwalenga shisano na
shibili, baendele imiku isano na ibili ukushi-
ngauko 'yu wine musumba. Elyo nomba bashimape-
po basano na babili balishishe amapanga. Awe
ilinga lyawile panshi icipesha mano. Abena
Israele bapokele Yeriko pantu baumfwilile Lesa.
Ukucimfya kwali kuli Yehoba, te ku bena Israele.
Abena Israele balekonka ifyo Lesa abebele.

UKUKULA ULUKUTA

Yehoba alitwalilile ukuba na bena Israele.
Alibatungulwile na mukupoke calo cintu abalailile
fye conse. (Belengeni YOSHUA 11:23. Yehoba
alibapele amaka ya kucimfya.

Pakulekelesha, ubulwi bwalipitile. Yehoba
alibapele icalo cintu abalailile. Alifishilishile
ubulayo bwakwe. YOSHUA ali nokuba no mulimo
uwakosa uwakukuula ulukuta ulupya.

Aakanye mpanga mu fipande ikumi limo na
fibili, ukulingana ne nkuta sha bana ba kwa
Yakobo. Mu bumi bwa kwa YOSHUA bonse, alebo-
mbesha na maka pakuti alepalamika bena Israele
kuli Yehoba Lesa.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Umulalilo wa mfumu, waba fye nge ca kuci-
lila ico aba Yuda balesefya pakuti bebukisho

mana wine uyu, icisungusho na cimbi caishile citika. Amenshi yalyakanike nokuleka abena Israele ukuti bapite pa mushili uwauma ndi (Belengeni Yoshua 3:14-4:1).

Awe calisungwishe abena Yuda nganshi. Icipao ca cipingo icaletangila ku ntanshi ya bena Israele e cali icilangililo ca kubapo kwa kwa Lesa pakati kabo. Balishibe ukuti Yehoba Lesa e walebatangilila, kabili ukucimfya kwena tabaletwishika nokutwishika, ukuti kwali kwabo. Nomba bacitile shani? (Belengeni Yoshua 4:4-7).

ABENA ISRAELE BAKUULA ICAKWIBUKISHAKO FINTU YEHOBABACITILE

Yoshua asontele umuntu umo ukufuma muli cila lukuta ulwa bena Israele, ukuti alete ilibwe ilikulu. Bakuulile icakupelelapo ilambo naya yene amabwe. Ici cintu cali icakubebukisha ifyo Yehoba abacitile. Kabili Yohua, alibelele ukuti bakaleshimikilako abana babo, pa fyacitike bulya bushiku.

Nakabili, Lesa alibelele ukuti balekonka intambi isho abapele, nokusefya. Ica kusefya ubushiku ubo Lesa abafumishe mu busha, e cali icibukisho cintu balesefya. Belengeni Yohua 5:10-12 pakuti mumfwe ifyo balesefwa ubu bushiku.

ABENA ISRAELE BAPOKA UMUSUMBA WA YERIKO

Umusumba wa Yeriko, uwali umo pa misumba yonse iyakosa iyo abena Kanani bakulile. Baliukuliile ilinga ukushinguluka umusumba onse, kabili lyali ilitali. Nga nomba kanshi abena

bene tulasule fintu Lesa atusalile nokutemwisho lupiya, incito, na fimbi ifyashala? Mu myaka iingi ukulingana ne fyalembwa, tumfwo kutila abena Israele baleba mu busha, kabili balepepo tulubi ukulingana ne mibele ya bena mupalamano. Lelo Lesa alitwalilile mu cipingo cintu acitile na Israele, kabili alebabelelo luse mu fibi fyonse fintu balecita.

(Belengeni Ukufuma 33:9-16)

LESA ALI NA ISRAELE

Ilyo abena Israele bali mu ciswebebe, kwali icilangililo icallebalango kuti Lesa ali pakati kabo, neci cilangililo cali "hema ilyo balekumaninamo." Cali nge nsalu nalimo itente ilyo balekula apo ponse apo balefwaya nangu ukulisheshapo, emo Yehoba alemonekelo kuti ali nabo. Ali nabo pe na pe ilyo bali mukucutika mu ciswebebe. Ilingi line Mose emo aleya mukumana na Lesa. Emo no bukata kwa Lesa bwalemonekela.

Ukufuma 33:7, kulanda ukuti ili hema lya-lekulwa pakatalamukila ukufuma kuntu cinkupita wa bena Yuda ali. Baishibe ukuti Yehoba ali uwashila sana sana icakutula umuntu tali nokupalama uko ali. Ilyo Yehoba alemoneka kuba mukati ke hema, panse ye hema palesangwa ikumbi. Ili line kumbi elyali na bena Israele lyonse ilyo bali mu ciswebebe ukufuma mu calo ca Egupto. Ne lyo Mose ailekumanya Lesa pa lupili lwa Sinai, ili line kumbi elyaishile fimba pa mulu wa lupili. Ilyo abena Israele bapangile ka Lesa aka golde, ili kumbi lyafumine pa kati kabo pa kashita fye akanoho. Ilyo balombele ukuti Yehoba ababeleleko luse,

elyo, lyabwelele pakuti beshibe ukuti Yehoba ali nabo.

UKUBAPO KWA KWA LESA EKULENGA UKUTI ABANTU BALEPEPA

Ilyo abena Israele balemona ikumbi nokwishiyo kuti Lesa ali mukati kabo, elyo bawilile panshi nokumutotela. Ukupepa e kukumana kwa kwa Lesa no murutu. E cintu cimo ico tulingile ukupitamo. Bonse abena Israele balecita ica mu cinshi kuli Lesa lyonse ilyo baishibe ukuti ali pakati kabo. Muli beshi 11, Mose alelanda na Lesa kwati ni cibusa wakwe. Ewalelandilako abena Israele kuli Lesa. Na lelo line kuti twaisa kuli Lesa ukupitila muli Kristu. Onse uwatetekela abashimapepo. Twaba bashimapepo pa cinso ca kwa Lesa, na ku bantu banensu. Ku bantu banensu twaba no mulimo wakubalengo kwishiba Lesa pamo nga fwe bashimapepo. Kristu nao aba cibusa wesu. Yohane 15:15 atila, "Nshamwite abasha kabili... Ilelo namwita abanandi, ico namulenga mwishibe abanandi, ico namulenga mwishibe fyonse ifyo nau-mfwile kuli Tata." Icintu icakusungusha mu bumi bwesu cakubapo kwa kwa Lesa mu myeo ya bantu bafye ababa pamo nga ifwe bene.

UBULAYO BWA KWA LESA KULI MOSE

Mose alishibe ukuti abena Israele balibembwike. Alishibe ukutula babumbile akaombe aka golde ako bapepele. Ukufuma 32:12, tumfwa ifyo Mose alombe Lesa ukuti ababeleleko luse. Alishiibe ukuti ali nokukabila maka ya kwa Lesa. Ecalengele ukuti alombe Lesa ukuti amulange fintu alefwaya (Ukufuma 33:13).

ISAMBILILLO 8

UKUPOKE CALO ICO LESA ABALAILLE

AMALEMBO YA KUBELENGA KU NG'ANDA: Yoshua 3:6

14:1-5

AMALEMBO YA MWISAMBILILLO LYA LELO: Yoshua 4:4-7; 5:10-12; 6:1-5; 11:23

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Kosa kabili talila; witutuma kabili witentuka; pantu Yehoba Lesa obe ali nobe konse uko uleya."
Yoshua 1:9

Umuntu onse alafwaisho kuba ne mpanga iyakuti ekalemo. Ubulwi ne fikanse fingi pano isonde fifuma pa mulandu wakufwaye mpanga. Na ba Yuda bene balekabilo kukwate mpanga iyabo abene. Balefwaya apakwikala na pakuya lima. Pantu pa myaka amakumi yane, Lesa alebalisha mana mu matololo.

Nomba bali ku kabanga ka mu mana wa Yordani. Balifye mupepi ne calo ico Yehoba Lesa abalaille. Mose alifwile. Uwaishile 'ba intungulushi yabo ali ni Yoshua. Nomba balite-tekele ukuti Yehoba alebatungulula.

LESA ABEBA, NO KUBALANGA UKUTI ALI NABO

Umumana wa Yordani waiswilemo na menshi ya mfula. Na limo abena Israele bali nokwabuka umumana wa Yordani pa nshita ya lusuba, lelo te pa nshita ya intu bafikilemo. Yoshua 3 alatwebo kuti ilyo fye ba shimaipo abasendele icipao ca cipingo banyantile mu menshi ya mu

IFYO ILISAMBILILLO LILETUFUNDA

1. Abena Israele balufishe icitetekelo mu butungulushi bwa kwa Yehoba. Pamo nga bena Kristu, nefwe bene tulafilwo kukonka ubutungulushi na maka ya kwa Lesa pali ifwe.
2. Ukukana 'ba aba citetekelo muli Lesa ecikalengo kuti twikapelwa ifya mapalo fintu atuteyanishisha.
3. Ngatwalomba ubwelelo kuli Lesa, akatubelelo luse. Lelo ngatwafilwo kuti tumunakile nokumutetekela, lyena akatukanda.
4. Amapepo yaba na maka sana kuli Yehoba Lesa.

Muli Ukufuma 33:14, emo Yehoba abalaile ukulaba nabo nokubasunga bwino. Ubu ubulayo bwa kwa Lesa bwaba ubusuma ku bantu bakwe na lelo line. Ilyo tulanda na Lesa, nao wine alalanda kuli ifwe. Ali nokututungulula, kabili nokutusunga.

Mose alipokelele amafunde aye kumi umuku wa cibili. Alifulilwe pakumona bena Israele kuntu balepepe cilubi. Ukufuma 32:19, ekulanda ukutula Mose pakumona fintu balecita, aposele amabwe yabili apalembelwe amafunde ya kwa Lesa aye kumi. Nayo yene elyo yatobeke. Mose epakubwelelamo ku lupili lwa Sinai. Elyo Lesa amupele na yambi. Kabili Lesa alimwebele ukuti abena Israele babe fye na Lesa umo epela. Imilimo yonse yali nokucitwa mu nshiku shakubalilapo shisano na bumo mu mulungu onse. Lelo ubushiku bwa sabata bwali bwa ku pepelamo Yehoba. Mose aebele abena Israele ukupele 'lambo kuli Lesa. Nabo bacitile ifyo fine ukwabulo kuti baleilishanya.

(Belengeni Ukufuma 35:29)

ABENA YUDA BAPEPELE LESA NE FYA BUPE

Ilyo abena Israele balepepa Lesa, balepele 'fya bupe kuli wene. Ilyo Yehoba abebele ukukula itempele, Mose alombele abena Israele ukuti bapele ifya bupe kuli Lesa. Ukufuma 35:4-29 ekulanda fintu ifi ifya bupe fyali.

Bapele ne mitima imo. Baletele ifya bupe ifyafula nganshi icakutula Mose alibebele ukuti baleke. Ilyo abantu ba kwa Lesa bakwate mitima yakupela Yehoba ifya bupe, umulimo onse uwa mu cilonganino ulabombwa.

Tufwile ukwishibisha fintu Baibele ifunda pa mulandu wa kupele fyabupe. Umuntu umo atile, kwabe nshila shitatu ishakupelelamo ifya bupe. UKUPATIKISHIWA MU MUTIMA ilyo ulepele fya bupe-na mashiwi yakutilla, "nshilefwayo kupela Lesa ifya bupe. Lelo ndepela pantu ndetina." ABABA NE MITIMA YA BUPE - abatilla, "mfwile ukupela Yehoba ifya bupe." ABAPPELE FYA BUPE KULI LESA PAKUTI BATOTELE - abatilla, "ndepela pantu ndefwayo kutotela Yehoba Lesa." Abacitefi ebapokelelo kutemwa kwa kwa Lesa. Ilyo tupela ifya bupe, tulapokelele nsansa pantu twatemwa Lesa. Ilyo tupela ne mitima imo, tulapepa Lesa.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Abena Kristu bonse balingile ukupepa Ilyo mulepepa, musubile ukukumanya Lesa. Kuti mwaishiba ukuti Lesa ali nemwe ukupitila mu kubelenga Baibele, mukwimbe nyimbo sha kwa Lesa, mukupelo bupe, nangu fye mukupepa. Fintu nshi ifi mwafwilishako ukupepa? Ilelo tulapepa Lesa mu mupashi. Muli Yohane 4:24 Yesu atile, "Lesamupashi, na bamupepa balingile ukumupepa mu mupashi na mu cine." Bushe ici calola mwi? Bushe mulepepa Lesa mu mupashi wenu? Mu milimo intu mupyunga?

IFYO ILISAMBILILO LITUFUNDA

1. Umuntu alafwaisho kupepa. Abena Kristu balingile ukupepa Lesa cila bushiku.
2. Umuntu alakumanya Lesa ilyo apepa. Na Lesa alalanda kuli abo aba mupepa.
3. Abena Israele bapele ifya bupe kuli Yehoba ilyo balepepa. Na bena Kristu balingile

tobe na mabwe. Tabacetekele ukuti Lesa ali nokubapele calo cintu abalaile.

Ifi fyonse efyalengelo kuti Yehoba abafu-lilwe. Aebele Mose ukuti ali nokwipaya bena Israele. Mose epakupapata kuli Lesa ukuti ababelelo luse. Atile, aba pe sonde bali noku-mona maka ya kwa Lesa ukupitila mukubapele calo cintu abalaile. Belengeni ilyashi pakati ka kwa Lesa na Mose, muli Ukufuma 14:18-23.

SHIKULU AUMFWILE KULI MOSE NOKUBABELELO LUSE

Lesa aumfwile fintu Mose alepapata. Ali-babeleleko luse pa mulandu wa kwa Mose. Amape-po ya kwa Mose kuli Lesa, yali na maka. Na mapepo yesu pa mulandu wa bantu besu kuti yaba na maka.

Lesa abele no luse nokupususha bena Israele. Lelo alibakandile ilyo bashali ne citetekelo ca cine. Abailefika mu calo cakula-yana ukufuma mu Egupto bali fye abantu babili. Ni ba Yohua na Kalebu. Lesa abalengele ukuti baleenda enda fye mu mpanga ya ciswebebe pa myaka amakumi yane mpaka ba mpula mafunde bonse bafwa.

IFYO TULINGILE UKUTONTONKANYAPO

Bushe icitetekelo cenu caba icakosa? Bushe mutontonkanya ukutilla Lesa tomfwa ifyo mupepa? Bushe muli nokulomba Lesa mwi pepo ukuti amikoshe mube abacetekela? Nga mwacitefi ninishi muli nokusanga amaka nokucimfya, muli Yehoba.

Finshi ifyalenga ukuti amashiwi ya kwa Kalebu na Yoshua yapusane na mashiwi ya nengu ishashelepo? Na limo Yoshua na Kalebu bali ne mitima imbi. Bali ne citetekelo ukucilo kuba no mwenso. Icitetekelo e ci cimfya umwenso. Ukuba ne citetekelo ekunakila Yehoba.

Nga n'ani untu abena Israele basuminishe? Finshi ifyo bacitile?

(Belengeni Impendwa 14:1-3)

ABENA ISRAELE BALILISHENYE

Abena Israele baumfwile nengu ishe kumi, basulile Yoshua na Kalebu. Balifulilwe kuli Mose na kuli Aaron. Balefwayo kuti babwelelemo ku Egipto!

Baletontonkanya ukuti muli ici calo bali nokufwa. Balilabile fyonse ifyo Lesa abacitile. Nomba basalilepo umo pali bonse ukuti abe intungulushi yakubawala ku Egipto (Belengeni Impendwa 14:4. Balefwayo kuba abasha nakabili ukucila ukuti babe abantungwa mu calo cipya ica kwa Lesa!

Aba bantu tabali nobutetekelo ubwakosa. Efyo Yehoba abatamine ifya ma palo ifyo alefwayo kuti apele kuli bonse. Mose, Aaron, Joshua na Kalebu balyeseshe na maka ukubakoselsha, lelo balikene.

(Belengeni Impendwa 14:8-10)

BAKANA UKUKONKA MOSE

Abena Israele bakene ukumfwila Mose pamo ne ntungulushi shimbi. Balefwayo nokuti baba-

ukupela ukwabulo kuti bapatikishiwe.

4. Cila bushiku Lesa akulatungulula ngefyo atungulwile abena Israele. Mu Cipingo Cakale, abena Israele bali abantu ba kwa Lesa. Na lelo line abena Kristu baba abantu ba kwa Lesa.

5. Abantu ba kwa Lesa balingile ukupepa Lesa mu mupashi na muli bu cine.

ISAMBILILO 7

UKUKANA TETEKELA KWAKOKOSHA UKWISA KWA FYO
LESA ABALAILE MU CIPINGO

AMALEMBO YAKUBELENGA KUNG'ANDA: Impendwa 13-14

AMALEMBO YA MWISAMBILILO LYA LELO: Impendwa
13:30-33; 14:1-3, 8-10

ICAKUSUNGA PA MUTIMA: "Elyo yehoba atile Mose,
Bushe aba bantu bakafisha lilali pa kumpundula? Kabili bakafisha lilali pa kukanatetekela ine ne fishibilo fyonse ifyo nacidile mukati kabo."
Impendwa 14:11

ISHIWI LYA NTANSHI:

Umwaume umo alecena na kana kakwe akaume akali ne myaka ibili. Alemubika pe tebulo nokumubula nakabili bwangu bwangu. Akaice kaleseka. Elyo nomba akeminike pa mulu we tebulu nokutula kuli kena, "We mwana wandi, nomba toloka, wiso alekubaka!" Lelo kalikene.

Wishi ali mutemwa, lelo umwana tatetekele fintu wishi amwebele. Elyo wishi abomfesheshiwi lya bukali ati "Toloka!" Ilyo katolweke, wishi epakumbaka. Aka kana takatetekele wishi. E calengele ukuti ketoloka bwangu bwangu. Lelo ilyo atolweke, wishi alifishili-she fintu amulaille. Ali mubaka.

Ilyo Yesu alecito mulimo wa kwa wishi, atile, "Mwe bantu ba butetekelo bunono" (Mateo 8:26). Asosele aya mashiwi ku basambi bakwe pa nshite shingi. Nelyo bali nokumona ifisungusho fintu Yesu acitile ilyo ali nabo, ilingi line abasambi bakwe tabatetekele muli wene. Bushe kuti mwaibukishako shimo pali ishi shine nshita? (Belengeni muli Mateo 8:23-27, 14:15-20, 28-33).

Limo limo, nefwe bene tulafilwa pantu tatwakwatishe citetekelo. Ilyo icitetekelo cesu ciba ica naka, tulalufya amapalo ayo yehoba aawayo kutupela. Abena Israele balilufishe icitetekelo cabo. Ecalelenga ukuti nelyo yehoba abapuswishe mu ma cushi aengi, balekonke milungu imbi. Kuti mwaibukishe fyo babumbile akana ka ng'ombe ako bailepepako? (Ukufuma 32). Ileo twalasambilila pa nshita imbi nayo ilyo aba Yuda balufishe icitetekelo cabo muli Lesa. Pali bonse abafumine mu calo ca Egipto, pali fye abantu babili abailefika mu calo ca Kana.

UKUFIKA MU CALO CINTU LESA ABALAILA

Abena Israele bafikile mu calo cintu yehoba abalaille. Lesa alibalaille ukubapele ici cine calo. Lelo bali no mwenso. Balefwaya Mose ukutume nengu shakuyalengula fintu abali

mulu cilya calo bali. Nao Lesa epakweba Mose acite fintu bamulombe. Mose atumine 'nengu ukufuma kuli cila lukuta lwa bena Israele.

Ishi nengu shailepwa inshiku ama kumi yane muli 'ci calo. Bailesaba ifisabo ifingi ifya-kuyalanga abantu ababatumine. Batile abantu abengi bali muli ici calo cintu Lesa abalaille. Bushe aya mashiwi yali shani? Nga Kalebu na Yoshua bacitile shani?

(Belengeni Impendwa 13:30-33)

IFYASOSELE NENGU

Inengu shalibwelele mukusose ifyo basangile. Bonse batile cilya calo cali icisuma. Mwali ifisabo ifingi, amenshi aengi kabili ne mbuto ishingi. Lelo abena Kana baleikala bwino sana sana mwi linga.

Ishi nengu tashaikatene mu fintu shali nokucita. Yoshua na Kalebu baleti, abena Israele bali nokuyacimfya bena Kanani. Bali-shibe ukuti Lesa ali nokubafwilishako. Kalebu atile, "Ukunina, tunine nokucikwata, (Beshi 30).

Inengu ishekumi ishashelepo shatendeke ukulatalika nokuilishanya. Baleti "Abena Kanani bali abengi kabili abashipa." Kabili batile, "bantu ba mushinku uukalamba. Impendwa 13:33 yalembwamo amashiwi ya kutila, "Awe twali mu menso yesu kwati fipaso, kabili efyo twali mu menso yabo."

Fyonse ifyo basosele pa calo ca Kanani na pa bantu abo basangileko fyalu ifya cine. Nomba balabileko fye icintu cimo. Yehoba ali nokubapela ici cine calo.